

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Žiga FIC

**STANJE IN OBETI NA TRGU S PERUTNINSKIM
MESOM V SLOVENIJI**

DIPLOMSKO DELO

Visokošolski strokovni študij

Ljubljana, 2014

UNIVERZA V LJUBLJANI
BIOTEHNIŠKA FAKULTETA
ODDELEK ZA ZOOTEHNIKO

Žiga FIC

**STANJE IN OBETI NA TRGU S PERUTNINSKIM MESOM V
SLOVENIJI**

DIPLOMSKO DELO
Visokošolski strokovni študij

**SITUATION AND PROSPECTS ON THE POULTRY MEAT MARKET
IN SLOVENIA**

GRADUATION THESIS
Higher professional study

Ljubljana, 2014

Diplomsko delo je zaključek Visokošolskega strokovnega študija programa kmetijstvo – zootehnika. Delo je bilo opravljeno na Katedri za agrarno ekonomiko, politiko in pravo, oddelka za zootehniko Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani.

Komisija za študij 1. in 2. stopnje je za mentorja diplomskega dela imenovala doc. dr. Luka Juvančič.

Recenzent: prof. dr. Emil Erjavec

Komisija za oceno in zagovor:

Predsednik: doc. dr. Silvester ŽGUR

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: doc. dr. Luka JUVANČIČ

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Član: prof. dr. Emil ERJAVEC

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko

Datum zagovora:

Delo je rezultat lastnega raziskovalnega dela. Podpisani se strinjam z objavo svojega diplomskega dela v polnem tekstu na spletni strani Digitalne knjižnice Biotehniške fakultete. Izjavljam, da je delo, ki sem ga oddal v elektronski obliki, identično tiskani verziji.

Žiga FIC

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD	Vs
DK	UDK 636.5:637.5(043.2)=163.6
KG	perutnina/meso/trgi/Slovenija
KK	AGRIS E70/9705
AV	FIC, Žiga
SA	JUVANČIČ, Luka (mentor)
KZ	SI-1230 Domžale, Groblje 3
ZA	Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko
LI	2014
IN	STANJE IN OBETI NA TRGU S PERUTNINSKIM MESOM V SLOVENIJI
TD	Diplomsko delo (visokošolski strokovni študij)
OP	VIII, 41 str., 20 pregl., 10 sl., 2 pril., 19 vir.
IJ	sl
JJ	sl/en
AI	Cilj raziskave je bil ugotoviti, kakšen je ekonomski položaj na trgu s perutninskim mesom in kakšni so obeti v Sloveniji. Z analizo sekundarnih statističnih virov, analitičnimi kalkulacijami Kmetijskega inštituta Slovenije, smo analizirali ekonomski in tehnološki vidik prireje perutninskega mesa na trgu EU in Sloveniji. V strukturi stroškov predstavlja strošek krme od leta 2010 povprečno 60 %, nakup živine (1 dan starih piščancev) predstavlja povprečno 20 %, ki se je v zadnjih letih delež znižal na okoli 16 %. Zaradi pomena stroškov krmil v strukturi stroškov prireje, z rastjo cen krmil hitro naraščajo tudi stroški. Cene perutninskega mesa v Sloveniji in na slovenskih izvoznih trgih naraščajo počasneje kot stroški, zaradi česar se v zadnjih letih pojavljajo negativna cenovno stroškovna razmerja in posledično pritiski na znižanje dohodkov v panogi. V kolikor se bo ta trend nadaljeval, lahko v naslednjih letih pričakujemo manjši obseg prireje in sicer zlasti na račun opuščanja prireje v manjših obratih.

KEY WORDS DOCUMENTATION

DN Vs
 DC UDC 636.5:637.5(043.2)=163.6
 CX poultry/meat/markets/Slovenia
 CC AGRIS E70/9705
 AU FIC, Žiga
 AA JUVANČIČ, Luka (mentor)
 PP SI-1230 Domžale, Groblje 3
 PB University of Ljubljana, Biotechnical Faculty, Department of Animal Science
 PY 2014
 TI SITUATION AND PROSPECTS OF THE POULTRY MEAT IN SLOVENIA
 DT Graduation Thesis (Higher professional studies)
 NO VIII, 41 p., 20 tab., 10 fig., 2 ann., 19 ref.
 LA sl
 AL sl/en
 AB The purpose was to find out the economic situation of the poultry market in Slovenia and also the future expectations. Analyses of economic and technological viewpoints in poultry increase on European Union and Slovenian markets were made by analysing secondary statistical sources and analytical calculations of Agricultural institute of Slovenia. The expense structure since 2010 has shown that the fodder costs present 60 %, purchasing livestock (1 day old chicken) 20 % on average. This has been reduced to 16 % in last few years. The increasing of fodder costs lead to expenses growth. The prices of poultry meat in Slovenia and on Slovenian export markets are increasing slower than the expenses. This is the reason for the negative price – cost relationship and consequently, increasing income pressures. If this trend continues in the following years, decrease of poultry production a can be anticipated in Slovenia, mainly on the account of cessation of production in smaller production units.

KAZALO VSEBINE

	str.
Ključna dokumentacijska informacija	III
Key words documentation	IV
Kazalo vsebine	V
Kazalo preglednic	VII
Kazalo slik	VIII
1 UVOD	1
1.1 POVOD ZA DELO	1
1.2 CILJI IN HIPOTEZA DELA	2
1.3 STRUKTURA NALOGE	3
2 PREGLED OBJAV	4
2.1 STRUKTURNI KAZALNIKI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA	4
2.1.1 Resursi kmetijstva	4
2.1.2 Delovna sila v kmetijstvu	8
2.1.3 Kazalniki ekonomske uspešnosti slovenskega kmetijstva.....	11
2.2 PRIREJA IN PORABA PERUTNINSKEGA MESA V SLOVENIJI	13
2.2.1 Dinamika prireje perutninskega mesa v Sloveniji med letoma 2000 in 2010 ..	13
2.2.2 Ekonomski pomen reje.....	15
2.2.3 Strateške smernice in ukrepi države v prireji perutninskega mesa.....	16
2.2.4 Trendi povpraševanja in stopnja samooskrbe s perutninskim mesom.....	17
2.2.5 Ekološka reja perutnine	19
2.3 STANJE IN TRENDI V REJI PIŠČANČJEGA MESA IN NA MEDNARODNIH TRGIH S PERUTNINSKIM MESOM	20
2.3.1 Reja perutnine v EU 27 in v svetu.....	20
2.3.2 Trendi prireje perutninskega mesa	20
2.3.3 Mednarodna trgovina s piščančjim mesom.....	24
2.3.4 Gibanje in trendi povpraševanja po piščančjem mesu	26
3 MATERIAL IN METODE DELA	28
3.1 MATERIAL	28
3.2 METODE DELA	28
4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZMERE NA TRGU PERUTNINSKEGA MESA V SLOVENIJI.....	30
4.1 GIBANJE CEN INPUTOV V PRIREJI PIŠČANČJEGA MESA.....	30

4.2	CENOVNO STROŠKOVNA RAZMERJA	34
5	RAZPRAVA IN SKLEPI.....	37
6	POVZETEK.....	39
7	VIRI	40
	ZAHVALA	
	PRILOGE	

KAZALO PREGLEDNIC

Preglednica 1: Gibanje števila kmetijskih gospodarstev in kmetijskih podjetij (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a).....	4
Preglednica 2: Število kmetijskih gospodarstev - raba kmetijskih zemljišč v Sloveniji (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a)	5
Preglednica 3: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih kmetijske zemljišča v uporabi v letih 2000 in 2010 (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a).....	6
Preglednica 4: Starostna struktura gospodarstev na kmetijskih gospodarstvih v letu 2010 (Pomembnejši ..., 2011).....	6
Preglednica 5: Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja v letih 2003 in 2010 (Podatkovni portal SI STAT ..., 2012a).....	7
Preglednica 6: Kmetijska gospodarstva glede na način kmetovanja (Podatkovni portal SI STAT ..., 2012a).....	7
Preglednica 7: Vložek dela na kmetijskih gospodarstvih (Pomembnejši ..., 2011).....	9
Preglednica 8: Število živine po kategorijah in število kmetijskih gospodarstev (Podatkovni portal SI –STAT, 2010).....	10
Preglednica 9: Osnovni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo in primerjava z EU (mio EUR, tekoče cene, tekoči tečaj); 2000-2011 (Poročilo..., 2012b).....	11
Preglednica 10: Število in povprečna velikost gospodarstev, ki redijo pitovne piščance 2000-2010 (Podatkovni portal SI – STAT ..., 2010).....	14
Preglednica 11: Kmetijska gospodarstva glede na število pitovnih piščancev 2000-2010 (Podatkovni portal SI – STAT ...,2010)	14
Preglednica 12: Vrednost proizvodnje perutnine v Sloveniji v obdobju 2000-2012 (Poročilo ..., 2012a)	15
Preglednica 13: Poraba mesa na prebivalca in stopnja samooskrbe v Sloveniji 2000-2010 (Poročilo ..., 2012a)	17
Preglednica 14: Prireja perutninskega mesa v (000) tonah v pomembnejših evropskih državah (Global ..., 2010a)	21
Preglednica 15: Prireja perutninskega mesa v (000) tonah v Sloveniji, EU in na svetu (%) (Global ..., 2010a).....	23
Preglednica 16: Izvoz in uvoz v (000) tonah v Evropi in Svetu (Global ..., 2010c)	24
Preglednica 17: Število prebivalcev in uživanje perutnine v Evropi in Svetu (Global ..., 2010b).....	26
Preglednica 18: Predpostavljene tehnološke parametre za prirejo brojlerjev v modelnih kalkulacijah (Poročilo..., 2012b)	29
Preglednica 19: Struktura stroškov pri reji piščancev v obdobju 2009 – 2012, stalne cene (2012) (Poročilo ..., 2012b)	30
Preglednica 20: Indeksi cen inputov v kmetijstvu, bazni indeks (2010=100) (Podatkovni portal SI-STAT .., 2012b)	35

KAZALO SLIK

Slika 1: Število polnovrednih delovnih moči v letu 2000 in 2010 po različnih strukturah (Pomembnejši ..., 2011)	8
Slika 2: Osnovni kazalci ekonomskega računa za kmetijstvo (mio EUR, tekoče cene, tekoči tečaj); 2000-2011 (Poročilo..., 2012b)	11
Slika 3: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 1999-2011 (Poročilo ..., 2012b).....	18
Slika 4: Poraba perutninskega mesa na prebivalca v kg v Sloveniji in v EU; 2000- 2011(Poročilo ..., 2012b).....	18
Slika 5: Samooskrba s perutninskim mesom (%) v Sloveniji in EU-27 ; 2000-2011 (Poročilo ..., 2012b).....	19
Slika 6: Struktura stroškov pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012 (Poročilo ..., 2012b).....	31
Slika 7: Vrednost proizvodnje in glavnih stroškovnih komponent pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012 , stalne cene (2012) (Poročilo ..., 2012b)	32
Slika 8: Bruto in neto dodana vrednost pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012 (Poročilo ..., 2012b).....	33
Slika 9: Gibanje produktivnosti dela pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2013 (Poročilo ..., 2012b).....	34
Slika 10: Spremembe cen v reji perutnine med leti 2003 in 2012 (Podatkovni portal SI-STAT ..., 2012b).....	35

1 UVOD

1.1 POVOD ZA DELO

Prireja perutninskega mesa je ena redkih panog v slovenskem kmetijstvu, katere zastopanost v strukturi kmetijske proizvodnje narašča (Poročilo ..., 2012a). Prireja perutninskega mesa je v Sloveniji s 7,6-odstotnim deležem, v celotni vrednosti kmetijske proizvodnje, druga najpomembnejša živinorejska panoga, takoj za govedorejo (Poročilo ..., 2012a). Dinamika razvoja panoge v Sloveniji sledi splošnemu trendu rasti trgov z belim mesom (predvsem perutninskim), kar se odraža tudi v kontinuirani rasti proizvodnje in poraba perutninskega mesa v EU-27 (Audran, 2012).

Panoga je ena redkih, kjer Slovenija presega stopnjo samooskrbe. Pri reji perutnine prevladuje visoko specializirana, strokovno in tehnološko zelo zahtevna reja industrijskega tipa, ki jo vodijo perutninska podjetja in je zvečine organizirana kot kooperacijska reja pri zasebnikih ter se od leta 2000 zvišuje in je leta 2010 znašala 63,6 tisoč ton klavne mase, kar predstavlja 111,7 % samooskrbe.

Od leta 2009 se obseg izvoza s perutnino povečuje, pretežno s perutninskim mesom. V zadnjem obdobju se povečuje tudi izvoz živih živali in perutninskih izdelkov. (Poročilo ..., 2012a).

Perutninarstvo je v Sloveniji, podobno kot v preostalem svetu, doživelo skokovito rast v zadnjih desetletjih prejšnjega stoletja (Holcman, 2004). Za perutninarstvo v Sloveniji lahko rečemo tudi, da ima bogato tradicijo (Perutnina ..., 2005) vertikalnega povezovanja, kar dodatno pripomore k učinkoviti tržni organiziranosti in posledično h konkurenčnosti panoge.

V strukturi reje perutnine za meso prevladuje reja na kmetijskih gospodarstvih, najpogosteje organizirana kot kooperacijska reja in registrirana kot dopolnilna dejavnost. Za ponazoritev lahko uporabimo podatke o reji piščancev za meso, kjer v strukturi proizvodnje s 86,8 % prispevajo kmetijska gospodarstva, ki redijo 10.000 ali več kljunov (Poročilo ..., 2012a).

Globalni trendi povpraševanja po piščančjem mesu so ugodni, saj povpraševanje po belem mesu, kamor spada tudi meso perutnine, beleži konstantno rast (OECD-FAO ..., 2011). Na trgih razvitih držav, kamor prištevamo tudi Slovenijo, pa na pomenu pridobiva zlasti povpraševanje po živilih višje kakovosti in z višjo dodano vrednostjo, kar poudarjajo tudi usmeritve, navedene v Resoluciji o strateških usmeritvah slovenskega kmetijstva. V skladu s tem se na slovenskem trgu pojavljajo proizvajalci, ki skušajo izkoristiti te tržne priložnosti. Povečuje se obseg ekološke prireje. V domači ponudbi se pojavljajo prvi

zaščiteni izdelki iz perutninskega mesa (Domači Gorički piščanec, rejen in zaklan v Sloveniji in krmljen z visokokakovostno krmno mešanico; Pivški piščanec z omega-3 je krmljen s posebno krmno mešanico z izbranimi surovinami rastlinskega izvora). Na pomenu pridobivajo lokalni in regionalni sistemi oskrbe s hrano, kar predstavlja dodatno tržno priložnost tudi za slovensko perutninarstvo. Po ocenah nosilcev odločanja v slovenskem kmetijstvu (Bavec, 2012) je reja perutnine z vidika trajnostnega razvoja kmetijstva ena izmed ključnih panog, ki lahko bistveno pripomore k zaposlovanju na podeželju, k izrabi naravnih danosti in neizkoriščenih zemljišč in povečanju vrednosti za končne kupce-potrošnike. S kratkimi oskrbovalnimi verigami perutninarstvo lahko zagotovi kakovostno in varno hrano iz lokalne oskrbe.

Na drugi strani kaže izpostaviti dejstvo, da panoga v zadnjih letih posluje v zaostrenih tržnih razmerah, ki jih zaznamujejo stagnacija povpraševanja in zaostrovanje cenovno-stroškovnih razmerij (Poročilo ..., 2010).

S poslovanjem panoge v spremenjenih tržnih razmerah so povezana tudi raziskovalna vprašanja, ki si jih zastavljamo v pričujoči nalogi. Zanima nas, ali zaradi zaostrenih tržnih razmer prihaja do kakšnih strukturnih sprememb v panogi (konsolidacija, izginjanje malih rej). S podrobnejšim analitičnim vpogledom v ekonomiko reje perutnine za zadnjih desetih let pa želimo dobiti jasnejšo sliko o tem, kaj bi za panogo lahko predstavljale nadaljnje zaostritve na trgih – tako na strani cen inputov, kot tudi cen outputov. Želimo tudi ugotoviti, kaj bi za panogo predstavljala stagnacija ali celo upad povpraševanja na tradicionalnih prodajnih trgih.

1.2 CILJI IN HIPOTEZA DELA

Temeljni cilj diplomskega dela je prispevati k razpravi o prihodnih izzivih in potencialnih smereh razvoja prireje perutninskega mesa v Sloveniji, na podlagi pregleda ključnih ekonomskih kazalnikov za zadnjih 10 let.

V nalogi si zastavljamo naslednje operativne cilje:

- umestiti prirejo perutninskega mesa v strukturo slovenskega kmetijstva,
- predstaviti ključne strukturne kazalnike prireje perutninskega mesa v Sloveniji,
- proučiti stanje in trende na trgu s perutninskim mesom,
- primerjati cenovno-stroškovna razmerja v prireji perutninskega mesa v Sloveniji,
- podati oceno stanja v prireji perutninskega mesa v Sloveniji in priporočila za nadaljnji razvoj.

V nalogi preverjamo hipotezo, da na ekonomski položaj prireje perutninskega mesa v Sloveniji odločilno vplivajo razmere na trgu inputov, zlasti krmil. Rast cen inputov se

odraža na slabšanju ekonomskih kazalnikov poslovanja panoge in posledično lahko vpliva na padec proizvodnje v prihodnjih letih.

1.3 STRUKTURA NALOGE

V prvem poglavju podajamo povod, cilje in delovno hipotezo diplomskega dela. Drugo poglavje proučuje in analizira panogo perutninarstva, stanje v povezavi s pomenom za kmetijstvo v Sloveniji. Prav tako so predstavljeni trendi in stanje na mednarodnih trgih. V tretjem poglavju smo predstavili materiale in metode dela. Četrto poglavje je namenjeno predstavitvi rezultatov raziskave - razmer na trgu perutninarstva z vidika ključnih dejavnikov, ki se odražajo na trgu, in sicer: cene, cenovno stroškovnih razmerij, dohodkovnega položaja panoge in trgovinskih poti. Diplomsko delo zaključujemo s sklepnimi mislimi ter povzetkom in navedbo literature.

2 PREGLED OBJAV

2.1 STRUKTURNI KAZALNIKI SLOVENSKEGA KMETIJSTVA

2.1.1 Resursi kmetijstva

Dinamika gibanja števila kmetijskih gospodarstev in kmetijskih podjetij je predstavljena v preglednici 1.

Preglednica 1: Gibanje števila kmetijskih gospodarstev in kmetijskih podjetij (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a).

Slovenija	Število kmetijskih gospodarstev			Površina kmetijskih zemljišč v uporabi (v hektarjih)		
	2005	2007	2010	2005	2007	2010
Kmetijska podjetja	133	131	221	25.447	25.593	26.581
Družinske kmetije	77.042	75.209	74.425	459.986	463.182	447.851
Kmetijska gospodarstva	77.175	75.340	74.646	485.432	488.774	474.432

Število kmetijskih podjetij v letu 2010 je naraslo za 66 % glede na leto 2005. Več je tudi površine kmetijskih zemljišč v uporabi kmetijskih podjetij v letu 2010 in sicer za 4,4 % glede na leto 2005.

Število družinskih kmetij beleži trend upadanja že iz srednjih 80-ih let, površine pa se zmanjšujejo tudi zaradi opuščanja kmetijske dejavnosti.

Raba kmetijskih zemljišč – osnovni pregled po glavnih kategorijah rabe zemljišč (njive, kmetijska zemljišča v uporabi, travniki in pašniki, trajni nasadi) je predstavljen v preglednici 2.

Preglednica 2: Število kmetijskih gospodarstev - raba kmetijskih zemljišč v Sloveniji (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a)

ŠTEVILO KMETIJSKIH GOSPODARSTEV - RABA KMETIJSKIH ZEMLJIŠČ V SLOVENIJI						
	2000		2010		Indeks (2010/2000)	
	Površina (ha)	Št. kmetijskih gospodarstev	Površina (ha)	Št. kmetijskih gospodarstev	površina	Število KMG
VSA ZEMLJIŠČA V UPORABI	950.269	86.437	897.769	74.646	94,5	86,4
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA	537.249	86.427	507.091	74.470	94,4	86,2
KMETIJSKA ZEMLJIŠČA V UPORABI	485.879	86.423	474.432	74.455	97,6	86,2
Njive	170.571	80.858	170.144	63.272	99,7	78,3
Žita	101.865	55.928	93.941	36.335	92,2	65,0
Pšenica	38.190	30.857	31.714	18.524	83,0	60,0
Pira	66	84	232	286	351,5	340,5
Ječmen	11.570	21.327	18.730	17.810	161,9	83,5
Oves	2.251	4.778	1.773	2.741	78,8	57,4
Koruza za zrnje	48.009	44.826	36.433	24.795	75,9	55,3
Trajni travniki in pašniki	285.410	74.230	277.492	61.949	97,2	83,5
Trajni nasadi	29.898	58.056	26.796	39.402	89,6	67,9
NEOBDELANA KMETIJSKA ZEMLJIŠČA, V ZARAŠČANJU	51.370	86.467	32.659	15.422	63,6	17,8
DRUGA ZEMLJIŠČA	413.020	86.467	390.678	74.646	94,6	86,3
GOZD	394.701	76.670	373.629	62.832	94,7	82,0
NERODOVITNA ZEMLJIŠČA	18.320	81.314	17.049	74.646	93,1	91,8

Število kmetijskih gospodarstev, ki uporabljajo kmetijska zemljišča, je v letu 2010 upadlo za 14 % glede na leto 2000, površina zemljišč v uporabi pa se je v letu 2010 glede na leto 2000 zmanjšala za 2 %. Površina kmetijskih zemljišč v uporabi se je v letu 2010 glede na leto 2000 povečala pri pridelavi pira in ječmena, zmanjšala se je površina za pridelavo pšenice, ovsa, koruze ter ostalih žit. Padec površine zemljišč v uporabi je opazen tudi pri travnikih in pašnikih, trajnih nasadih, gozdovih in nerodovitnih zemljiščih. Zmanjšane so tudi površine neobdelanih ali zaraščenih zemljišč v letu 2010 jih je bilo 36 % manj kot v letu 2000.

Preglednica 3: Struktura kmetijskih gospodarstev po velikostnih razredih kmetijska zemljišča v uporabi v letih 2000 in 2010 (Podatkovni portal SI-STAT, 2012a)

Velikostni razred KZU	Površina (ha)		Delež %		Število kmetijskih gospodarstev		Delež %	
	2000	2010	2000	2010	2000	2010	2000	2010
SKUPAJ	485.879	474.432	100,00	100,00	86.467	74.646	100,00	100,00
brez KZU	0	0	0,00	0,00	44	191	0,05	0,26
0,1 do pod 0,5 ha	1.023	1.136	0,21	0,24	3.307	3.969	3,82	5,32
0,5 do pod 1ha	3.444	2.925	0,71	0,62	4.692	4.061	5,43	5,44
1 do pod 2 ha	21.932	17.989	4,51	3,79	14.999	12.372	17,35	16,57
2 do pod 3 ha	30.237	24.985	6,22	5,27	12.256	10.201	14,17	13,67
3 do pod 5 ha	70.875	58.127	14,59	12,25	18.130	14.934	20,97	20,01
5 do pod 10 ha	155.278	122.842	31,96	25,89	22.058	17.530	25,51	23,48
10 do pod 15 ha	82.872	69.650	17,06	14,68	6.928	5.784	8,01	7,75
15 do pod 20 ha	38.191	39.841	7,86	8,40	2.237	2.316	2,59	3,10
20 do pod 30 ha	29.927	45.939	6,16	9,68	1.264	1.916	1,46	2,57
30 do pod 50 ha	13.805	34.250	2,84	7,22	377	920	0,44	1,23
50 do pod 100 ha	6.361	23.978	1,31	5,05	101	358	0,12	0,48
100 ha ali več	31.933	32.772	6,57	6,91	74	94	0,09	0,13

Po podatkih iz preglednice 3 se med leti 2000 in 2010 delež kmetijskih gospodarstev z manjšimi površinami kmetijskih zemljišč zmanjšuje, povečuje pa se delež z velikimi površinami. Med leti 2000 in 2010 se je delež kmetijskih gospodarstev z velikostjo do 10 ha zmanjšal za slabe 3 % kar predstavlja 12.228 kmetijskih gospodarstev, povečal pa se je delež kmetijskih gospodarstev z velikostjo nad 50 ha za 0,4 % ali 303 kmetijska gospodarstva. V zadnjih letih je opazna sprememba strukture velikostnih razredov, ki je nastala predvsem zaradi prevzemanja kmetijskih zemljišč v upravljanje pri velikih kmetijskih gospodarstvih na eni strani in opuščanja dejavnosti malih kmetijskih gospodarstev.

Preglednica 4: Starostna struktura gospodarjev na kmetijskih gospodarstvih v letu 2010 (Pomembnejši ..., 2011)

	Starostna struktura gospodarjev (število)					KZU (ha)	Delovna sila (PDM)	PDM/ha
	<35 let	35-44 let	45-54 let	55-64 let	nad 65 let			
2000	4.487	13.222	19.979	20.942	27.706	485.879	107.809	0,22
2010	3.226	10.388	18.601	19.515	22.693	474.432	77.993	0,16
2000/2010	71,90	78,57	93,10	93,19	81,91	97,64	72,34	72,73

Primerjava popisnih podatkov slovenskega kmetijstva razkriva, da se povprečna starost gospodarjev zmanjšuje. V letu 2010 so številčno najbolj zastopani gospodarji v starostni skupini nad 65 let in sicer jih je 22.693, v primerjavi z letom 2000 se je ta starostna

skupina zmanjšala za 18 %. V starostnih skupinah do 44 let je znižanje glede na leto 2000 več kot 20 %. Več kot 50 % vseh gospodarjev je starejših od 55 let.

V opazovanem obdobju je prišlo do korenitega (28-odstotnega) zmanjšanja obsega opravljenega dela na kmetijskih gospodarstvih. Posledično se je zmanjšal tudi vložek dela na enoto površine in sicer iz 0,22 PDM/ha na 0,16 PDM/ha ali za 27 %.

Preglednica 5: Kmetijska gospodarstva po tipu kmetovanja v letih 2003 in 2010 (Podatkovni portal SI STAT ..., 2012a)

Tip kmetovanja	Kmetijska gospodarstva (število)			
	2000	delež (%)	2010	delež (%)
Poljedelstvo	2.819	3,3	12.774	17,1
Vrtnarstvo	438	0,5	467	0,6
Trajni nasadi	9.920	11,5	8.627	11,6
Pašna živinoreja	22.284	25,8	29.856	40,0
Prašiči in perutnina	2.028	2,3	904	1,2
Mešana rastlinska pridelava	10.975	12,7	5.497	7,4
Mešana živinoreja	24.369	28,2	4.927	6,6
Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	13.598	15,7	11.403	15,3
Nerazvrščene	36	0,0	0	0,0
Skupaj	86.467		74.650	

Po podatkih iz preglednice 5 je v Sloveniji največji delež, to je 40 odstotkov, kmetijskih gospodarstev v letu 2010 na področju kmetovanja s pašno živinorejo. Najnižji 0,6 odstotkov delež kmetijskih gospodarstev zaznamo v vrtnarstvu in le 1,2 % kmetijskih gospodarstev je usmerjenih v področje prašičereje in perutninarstva.

Podatki kažejo da se je delež kmetijskih gospodarstev v letu 2010 glede na leto 2000 povečal pri poljedelstvu in pašni živinoreji in zmanjšal pri kmetijskih gospodarstvih, ki se ukvarjajo s rejo prašičev in perutnine (za 1,1 %), z mešano rastlinsko pridelavo (za 5,3 %) in mešano živinorejo (za 21,6 %), deleži ostalih tipov so ostali na podobni ravni kot v letu 2000.

Preglednica 6: Kmetijska gospodarstva glede na način kmetovanja (Podatkovni portal SI STAT ..., 2012a)

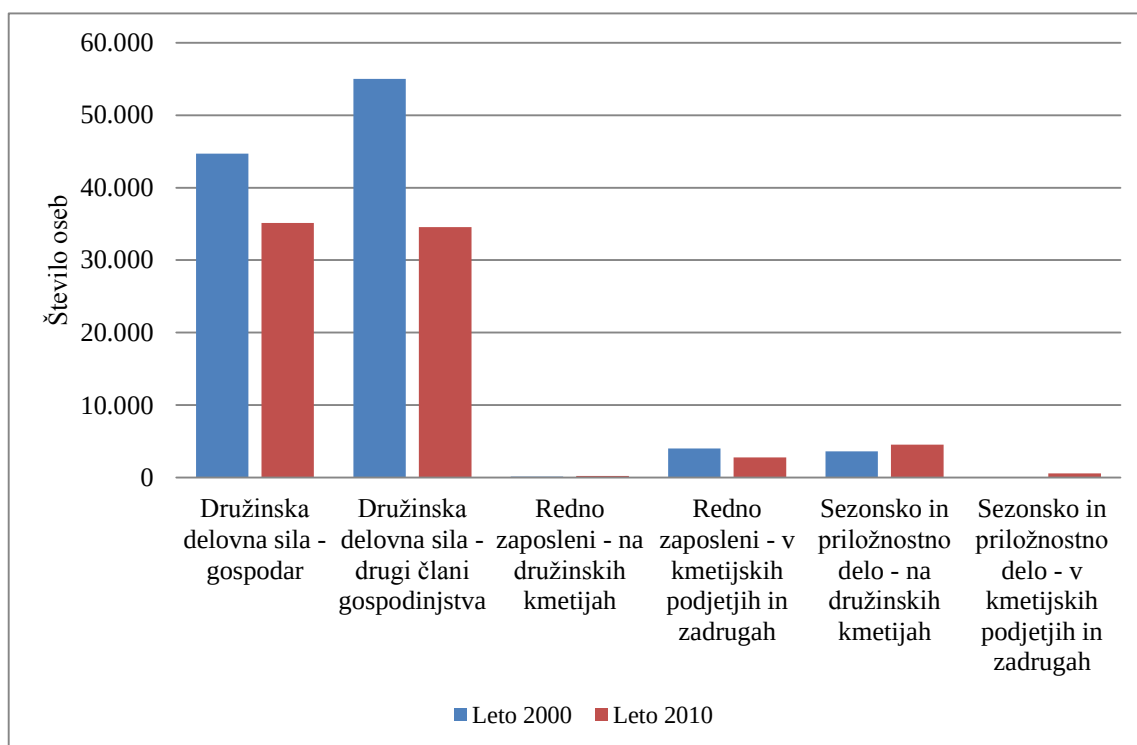
Slovenija	Število kmetijskih gospodarstev			Površina kmetijskih zemljišč v uporabi (ha)		
	2005	2007	2010	2005	2007	2010
Kmetijska gospodarstva z ekološkim kmetovanjem	1.224	1.546	1.867	16.948	24.567	27.405
Kmetijska gospodarstva v postopku preusmeritve v ekološko kmetovanje	433	332	313	8.227	4.248	4.349

Kot je razvidno iz preglednice 6, število kmetijskih gospodarstev z ekološkim kmetovanjem raste, v letu 2010 je bilo za 54 % več ekoloških gospodarstev v primerjavi z

letom 2005. Prav tako se je v letu 2010 pomembno dvignil delež površine kmetijskih zemljišč, ki je v uporabi za ekološko kmetovanje, in sicer za 61 % glede na leto 2005.

2.1.2 Delovna sila v kmetijstvu

Na sliki 1 je predstavljen grafična primerjava strukture vloženega dela v kmetijstvu, izraženega v ekvivalentih polnovredne delovne moči (PDM) v kmetijstvu in sicer za leti 2000 in 2010.

Slika 1: Število polnovrednih delovnih moči v letu 2000 in 2010 po različnih strukturah (Pomembnejši ..., 2011)

Preglednica 7: Vložek dela na kmetijskih gospodarstvih (Pomembnejši ..., 2011)

	Število oseb			Polnovredne delovne moči (PDM)		
	2000	2010	Indeks 2010/2000	2000	2010	Indeks 2010/2000
Skupni PDM	256.783	210.639	82,0	107.809	77.993	72,3
Družinska delovna sila -gospodar	86.336	74.423	86,2	44.690	35.125	78,6
Družinska delovna sila - drugi člani gospodinjstva	166.192	130.303	78,4	55.028	34.545	62,8
Redno zaposleni - na družinskih kmetijah	197	331	168,0	156	214	137,2
Redno zaposleni - v kmetijskih podjetjih in zadrugah	4.058	2.884	71,1	4.032	2.776	68,8
Sezonsko in priložnostno delo - na družinskih kmetijah	-	-	-	3.622	4.541	125,4
Sezonsko in priložnostno delo - v kmetijskih podjetjih in zadrugah	0	2.698	-	0	572	
Strojne storitve - na družinskih kmetijah	-	-	-	281	210	74,7
Strojne storitve - v kmetijskih podjetjih in zadrugah	-	-	-	0	10	

V Sloveniji se je v letu 2010 s kmetijsko dejavnostjo v kmetijskih podjetjih in na družinskih kmetijah ukvarjalo več kot 210.000 delovno aktivnih oseb. Njihov vložek dela skupaj z delom tistih, ki so delali sezonsko ali priložnostno, je znašal 77.993 PDM (1 polnovredna delovna moč pomeni 1.800 delovnih ur na leto). Skupno število PDM v kmetijstvu se je v primerjavi z letom 2000 zmanjšalo za %, skupno število delovno aktivnih oseb pa za 18 %. V letu 2010 je povprečna vrednost PDM na kmetijsko gospodarstvo znašala 1,03 PDM, v letu 2000 pa 1,25 PDM. Na vrednost navedenih izračunov so poleg resničnih sprememb, ki so vplivale na zmanjšanje vložka dela v kmetijstvu, vplivale tudi metodološke spremembe v raziskovanju. V letu 2010 je natančneje ločena kmetijska dejavnost od drugih pridobitnih dejavnosti, ki se izvajajo na družinskih kmetijah (Podrobnejši ..., 2011).

V letu 2010 je v Sloveniji kar 89 % dela v kmetijstvu opravila družinska delovna sila, gospodarji upravitelji kmetijskega gospodarstva pa so sami opravili 45 % vsega dela v kmetijstvu. Za redno delovno silo na družinskih kmetijah je v letu 2010 bilo kmetijsko delo najpogostejše stranska dejavnost ali pomoč drugim družinskim članom. Le 58. 000 oseb, ki so delale v kmetijskih podjetjih ali na družinskih kmetijah, je v letu 2010 v kmetijski dejavnosti opravilo 50 ali več odstotkov PDM. Od tega je bilo približno 32.300 oseb, ki sodijo v kategorijo delovno aktivnih oseb z vložkom dela od 0,75 do vključno 1 PDM na leto, in na teh osebah sloni kmetijstvo v Sloveniji.

Produktivnost dela v kmetijstvu v smislu vložka dela na enoto proizvodnje (na ha, na GVŽ¹) se je izboljšala. Na izboljšanje produktivnosti dela v kmetijstvu je vplivalo povečanje povprečne velikosti kmetijskih gospodarstev, opuščanje pridelave na majhnih kmetijah, spremembe v strukturi proizvodnje ter tehnološki napredek.

V Preglednici 8 prikazujemo strukturne spremembe v slovenski živinoreji med leti 2000 in 2010 in sicer število živine po speciesih in število kmetijskih gospodarstev, ki so redila te živali.

Preglednica 8: Število živine po kategorijah in število kmetijskih gospodarstev (Podatkovni portal SI –STAT, 2010)

Število živine po kategoriji živine, letu meritve	2000		2010		Indeks 2010/2000	
	Število živali	Št. kmetijskih gospodarstev	Število živali	Št. kmetijskih gospodarstev	število živali	število kmetij
Govedo	499.546	56.097	472.333	36.119	94,6	64,4
Prašiči	601.953	44.623	382.031	26.441	63,5	59,3
Perutnina	6.731.009	58.929	4.900.990	36.240	72,8	61,5
Konji	14.407	4.634	22.673	5.948	157,4	128,4
Ovce	96.027	4.330	137.737	6.181	143,4	142,7
Koze	29.385	4.775	34.864	4.214	118,6	88,3
Kunci	180.274	12.682	85.088	8.051	47,2	63,5
Čebelje družine	30.899	2.124	59.857	2.392	193,7	112,6
Jelenjad	4.189	190	7.341	352	175,2	185,3

Število kmetijskih gospodarstev, ki so redila govedo, je od leta 2000 do leta 2010 dramatično upadlo. Ker se je število kmetijskih gospodarstev, ki so redila govedo, znižalo bolj kot število govedi, ki so jih redila, se je v zadnjem desetletju povečala povprečna velikost kmetijskih gospodarstev glede na povprečni obseg živali (število GVŽ), ki so jih redila.

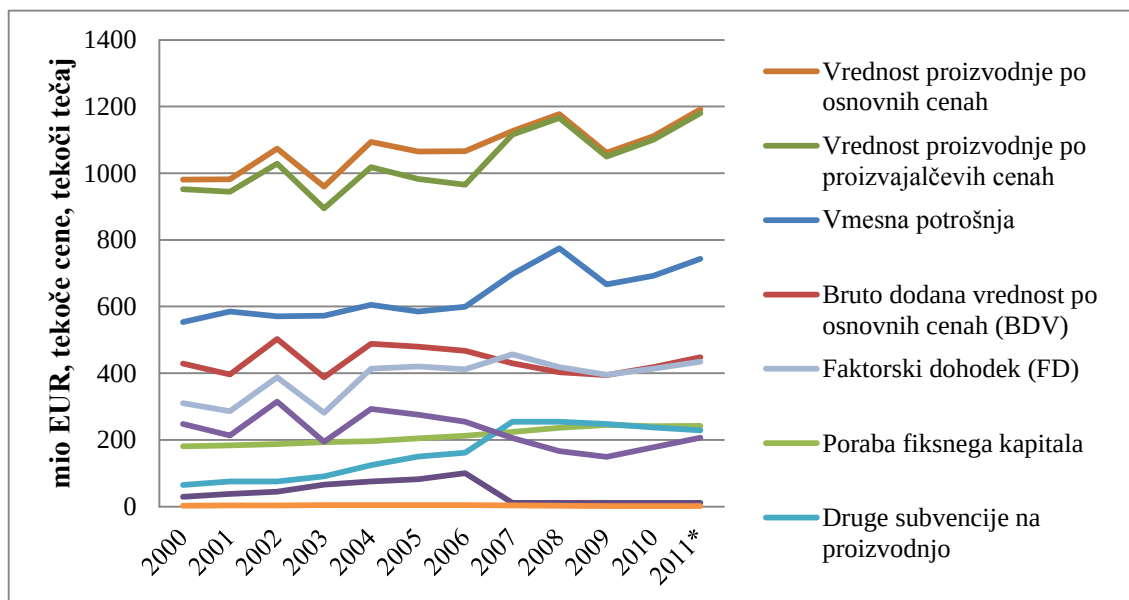
Število kmetijskih gospodarstev, ki so redila prašiče, je v zadnjem desetletju močno upadlo (za 41 %). V Sloveniji so v letu 2010 redili prašiče na 26.441 kmetijskih gospodarstvih. V letu 2010 je perutnino redilo 36.240 kmetijskih gospodarstev ali 39 % manj kot v letu 2000.

Število kmetij katere redijo konje se je glede na leto 2000 v letu 2010 povečalo za 28 %, prav tako se je povečalo število živali v reji za 57 %. Število kmetij, ki redijo ovce se je povečalo za 43 % in prav tako za 43 % se je povečalo število živali.

¹ Število glav velike živine (GVŽ) je merilo za določanje obsega reje domačih živali. Izhodišče za izračun koeficientov je 500 kg žive mase živali. (Uredba št. 161 ..., 2013)

2.1.3 Kazalniki ekonomske uspešnosti slovenskega kmetijstva

Prikaz ekonomske uspešnosti slovenskega kmetijstva so prikazane v sliki 2, vse denarne vrednosti so prikazane v tekočih cenah, zato med leti niso neposredno primerljive.

Slika 2: Osnovni kazalniki ekonomskega računa za kmetijstvo (mio EUR, tekoče cene, tekoči tečaj); 2000-2011 (Poročilo..., 2012b)

Preglednica 9: Osnovni kazalniki ekonomskega računa za kmetijstvo in primerjava z EU (mio EUR, tekoče cene, tekoči tečaj); 2000-2011 (Poročilo..., 2012b)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
SLOVENIJA												
BDV/PDM (EUR)	4.127	3.703	4.747	4.050	5.419	5.329	5.265	5.117	4.847	4.919	5.384	5.781
NDV/PDM (EUR)	2.386	1.992	2.975	2.034	3.248	3.057	2.867	2.450	2.001	1.860	2.284	2.666
FD/PDM (EUR)	2.984	2.668	3.656	2.940	4.583	4.670	4.643	5.440	5.029	4.932	5.316	5.598
EU-15												
BDV/PDM (EUR)	10.548	11.646	12.424	11.965	13.250	11.764	11.613	13.193	13.219	11.546	13.185	14.283
NDV/PDM (EUR)	7.736	8.613	8.937	8.602	9.627	7.971	7.591	8.742	8.466	6.643	8.036	8.920
FD/PDM (EUR)	8.250	9.308	9.733	9.513	10.571	9.966	10.674	12.160	12.046	10.515	12.140	13.200
EU-27												
BDV/PDM (EUR)	21.871	22.914	22.565	23.170	24.425	21.890	21.129	23.350	22.677	20.296	22.715	23.676
NDV/PDM (EUR)	16.012	16.821	16.157	16.577	17.537	14.606	13.531	15.224	14.042	11.262	13.491	14.142
FD/PDM (EUR)	17.160	18.299	17.724	18.454	19.187	18.364	19.391	21.405	20.297	18.000	20.405	21.223

Ekonomski kazalniki za gospodarsko panogo kmetijstvo, ki vključuje tudi perutninarstvo se v Sloveniji bistveno razlikujejo od EU-27 in EU-15. Izpostavili smo ključne ugotovitve za Slovenijo:

- vrednost proizvodnje je v letu 2011 znašala manj kot 1,2 milijarde EUR, to je 7 % več kot v letu 2010 (62 % od te vrednosti predstavlja vmesna potrošnja² (743 milijonov EUR), preostalo pa bruto dodana vrednost 449 milijonov EUR (realni porast za 7 %), na kar je vplivala predvsem realna rast cen kmetijskih proizvodov (to je 8 % rast) (Poročilo o stanju kmetijstva...,2012),
- subvencije na proizvod so se dvignile v letu 2011 za 4 % glede na leto 2010,
- faktorski dohodek je³ v letu 2011 nominalno porasel na 434 milijonov EUR; leta 2010 je znašal 413 milijonov EUR,
- bruto dodana vrednost (BDV) na število polnovrednih delovnih moči (PDM) je v letu 2011 znašala 5.781 EUR oziroma 7,2 % več glede na leto 2010,
- faktorski dohodek na enoto dela je v letu 2011 ob nekoliko manjšem številu polnovrednih delovnih moči (PDM) znašal nekoliko manj kot 5.600 EUR, kar pa je za 5 % več, to je 300 EUR več kot leta 2010,

Ekonomski kazalniki za leto 2011 v primerjavi s povprečjem petletnega obdobja 2006-2010 kažejo, da je v Sloveniji leta 2011:

- fizični obseg proizvodnje za slab odstotek manjši v živinoreji glede na povprečje petletnega obdobja 2006-2010,
- obseg vmesne potrošnje manjši za skoraj 7 %,
- cenovni vidik kmetijskih proizvodov je realno višji za okoli 5 %, cene vmesne potrošnje pa so to povprečje presegle za 12 %, in kažejo na poslabšanje cenovno stroškovnega razmerja,
- faktorski dohodek bil realno pod povprečjem petletnega obdobja (Poročilo o stanju kmetijstva...,2012).
- število polnovrednih delovnih moči (PDM) je bilo najvišje leta 2001, ko je znašalo 106.000 PDM. Deset let kasneje, leta 2011, je to število bistveno nižje, in sicer za 27,7 odstotka manj, oziroma 77.600.

Če primerjamo Slovenijo z EU-27 in povprečjem starih članic EU-15, so ključne ugotovitve zlasti naslednje:

² Vmesna potrošnja je vrednost blaga in storitev, ki jih proizvajalec nabavi zato, da proizvede drugo blago in storitve (Podatkovni portal SI-STAT, 2012b).

³ Faktorski dohodek v kmetijstvu obsega neto dodano vrednost, od katere so odšteti drugi davki na proizvodnjo in h kateri so prištete druge subvencije na proizvodnjo (Podatkovni portal SI-STAT, 2012b).

- povprečni dohodki v slovenskem kmetijstvu še vedno močno zaostajajo za povprečnimi dohodki v kmetijstvu EU (v letu 2011 je faktorski dohodek na PDM znašal le 5.598 EUR oziroma 42 % povprečja EU-27 kot celote to je 13.200 EUR in le 26 % povprečja starih članic EU-15 to je 21.223 EUR,
- faktorski dohodek na enoto dela je v letu 2011 je v EU-27 znašal 13.200 EUR, kar je 8,7 % več glede na leto 2010 (12.140 EUR),
- bruto dodana vrednost na število polnovrednih delovnih moči je v EU-27 (14.283 EUR) višja za 60 % v primerjavi s Slovenijo (5.781 EUR) in v EU-17 za 75,6 % višja (23.676 EUR) v primerjavi s Slovenijo (5.781 EUR).

Ekonomski kazalniki za panogo kmetijstvo v letu 2011 so dober pokazatelj razvoja in rasti, saj so se trendi slabšanja od leta 2005 dalje zaustavili, navkljub zaostrenim gospodarskim razmeram povezanim s cenovno-stroškovnim vidikom te panoge.

2.2 PRIREJA IN PORABA PERUTNINSKEGA MESA V SLOVENIJI

2.2.1 Dinamika prireje perutninskega mesa v Sloveniji med letoma 2000 in 2010

V Sloveniji prireja perutninskega mesa med letoma 2000 in 2010 raste in predstavlja slabih 17 odstotkov vrednosti kmetijske proizvodnje v dejavnosti slovenske živinoreje.

Dinamika prireje perutninskega mesa je zelo odvisna od porabe na domačem trgu in uspešnosti izvoza. Leta 2006 je prireja perutnine imela najnižjo prirejo in sicer dobrih 50 tisoč ton in 23,0 kg porabe na prebivalca. Od leta 2006 do leta 2010 se je prireja povečevala in je leta 2010 znašala 63,7 tisoč ton, naraščala je tudi poraba in je leta 2010 znašala 27,8 kg na prebivalca. (Poročilo..., 2012a)

V Sloveniji je prirejo perutninskega mesa delimo na prirejo pitanih piščancev, odraslih kokoši, puranov in drugo perutnino. Delež pitanih piščancev je v strukturi prireje perutninskega mesa leta 2003 predstavljal 78 %, do leta 2010 se je delež povečeval in leta 2010 znašal 88 %. Delež prireje puranov je leta 2003 znašal 19 %, do leta 2010 je beležil vsakoletno zmanjšanje, tako da je delež prireje puranov v letu 2010 znašal 11 %.

Preglednica 10 kaže podatke o številu in povprečni velikosti gospodarstev, ki redijo pitovne piščance.

Preglednica 10: Število in povprečna velikost gospodarstev, ki redijo pitovne piščance 2000-2010 (Podatkovni portal SI – STAT ..., 2010)

	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks (2000=100)			
						2003	2005	2007	2010
Število KMG (000)	6,4	4,9	4,4	3,0	2,9	76,9	68,4	47,2	45,7
Delež vseh KMG (%)	7,4	6,3	5,6	4,0	3,9	86,2	76,7	54,2	53,0
Število piščancev (000)	4.254	2.604	1.715	3.431	2.797	61,2	40,3	80,6	65,8
Povprečno št. piščancev na KMG	669	532	394	1142	961	79,6	58,9	170,9	143,7
Delež KMG z ≥ 10.000 kljunov (%)	2,8	2,8	2,1	4,6	4,6	101,4	75,1	164	166,7

V preglednici 10 je prikazana povprečna velikost gospodarstev, ki redijo pitovne piščance, za obdobje od 2000 do 2010. Podatki kažejo, da je v letu 2010 znašalo povprečno število piščancev na kmetijsko gospodinjstvo 961, kar je 44 % več glede na leto 2000. Podatki o številu kmetijskih gospodinjstev v deležu vseh kmetijskih gospodinjstev razkrivajo kontinuirano upadanje števila kmetijskih gospodinjstev, ki redijo pitovne piščance. V letu 2010 je delež kmetijskih gospodarstev, ki redijo pitovne piščance, znašal 3,9 %, kar je za 3,5 odstotne točke manj kot leta 2000 (7,4 %), torej se je število kmetijskih gospodarstev, ki redijo pitovne piščance več kot prepolovilo (Poročilo ..., 2012a).

Upad števila piščancev za 34,2 % v letu 2010 glede na leto 2000 je značilen, na podlagi česar lahko predvidevamo, da je tudi v tej panogi prišlo do izrazitih zaostritev v ekonomiki prireje.

Preglednica 11: Kmetijska gospodarstva glede na število pitovnih piščancev 2000-2010 (Podatkovni portal SI – STAT ...,2010)

Velikostni razred pitovnih piščancev	Število pitovnih piščancev					Število kmetijskih gospodarstev				
	2000	2003	2005	2007	2010	2000	2003	2005	2007	2010
1 - 49	87.727	70.312	59.388	40.025	37.733	5.622	4.324	3.949	2.621	2.459
50 - 99	17.420	13.992	9.715	5.499	9.033	303	242	172	102	156
100 - 499	22.573	18.474	13.158	12.133	15.882	133	100	82	71	91
500 - 999	6.020	12.712	9.557	5.314	8.150	10	18	12	8	13
1.000 – 2.999	20.840	15.242	18.715	20.551	17.950	14	8	10	12	13
3000 – 4.999	96.700	58.900	26.924	28.595	34.500	25	15	7	8	9
5.000 – 9.999	556.600	349.830	248.178	301.956	246.800	79	49	33	45	35
10.000 ali več	3.445.931	2.064.842	1.329.144	3.016.615	2.427.159	177	138	91	137	135
SKUPAJ	4.253.811	2.604.304	1.714.779	3.430.688	2.797.207	6.363	4.894	4.355	3.003	2.911

Po podatkih Statističnega urada RS (preglednica 8) zaznamo bistveno odstopanje v številu pitovnih piščancev glede na velikostne razrede. Za Slovenijo je značilna reja industrijskega

tipa glede na to, da prevladuje velikostni razred 10.000 ali več. V tem razredu je delež pitovnih piščancev glede na skupno število piščancev znašal:

- v letu 2000: 81 % oziroma 3.445.931 piščancev,
- v letu 2003: 79 % oziroma 2.064.842 piščancev,
- v letu 2005: 78 % oziroma 1.329.144 piščancev,
- v letu 2007: 88 % oziroma 3.016.616 piščancev,
- v letu 2010: 86 % oziroma 2.797.207 piščancev.

Na podlagi navedenih podatkov lahko zaključimo, da se v strukturi prireje piščancev krepí industrijska prireja. Na drugi strani pa je zanimiv podatek, da največjo rast (90 %) v zadnjih letih beleži ekološka reja piščancev (Podrobnejši podatki...,2011).

Število piščancev v ekološki reji zadnjih letih:

- v letu 2010 27.751 piščancev,
- v letu 2011 29.558 piščancev,
- v letu 2012 52.757 piščancev.

2.2.2 Ekonomski pomen reje

Vrednost proizvodnje perutnine v Sloveniji, izražena v tekočih cenah in stalnih cenah za leto 2012, je predstavljena v preglednici 12.

Preglednica 12: Vrednost proizvodnje perutnine v Sloveniji v obdobju 2000-2012 (Poročilo ..., 2012a)

leto	Vrednost proizvodnje (mio EUR, tekoče cene)	Stalne cene 2012	
		Vrednost proizvodnje (mio EUR)	indeks 2012=100
2000	59,7	88,68	93,7
2001	69,9	97,04	102,6
2002	63	81,59	86,2
2003	69,5	86,05	91
2004	68,8	82,54	87,3
2005	65,4	76,7	81,1
2006	59,3	67,65	71,5
2007	77,2	83,4	88,2
2008	92	97,34	102,9
2009	88,6	94,58	100
2010	90,4	94,7	100,1
2011	91,6	94,07	99,4
2012	94,6	94,6	100

Vrednost proizvodnje perutnine od leta 2000 do leta 2012 je glede na slednjo nihala v razponu od -28,5 % (leto 2006) do + 2,9 % (leto 2008). Gledajoč zgolj prvo in zadnje

opazovano leto lahko govorimo o realnem zvišanju vrednosti proizvodnje za 6,3 %. V letih 2001 in 2008 je bila vrednost proizvodnje najvišja in je (izraženo v cenah 2012) znašala preko 97 milijonov EUR. Z rahlim povečanjem vrednosti proizvodnje v letu 2003 je bil od leta 2002 opazen padec vrednosti, ki je v letu 2006 dosegel najnižjo vrednost manj kot 68 milijonov EUR (stalne cene 2012). Od leta 2009 do leta 2012 se vrednost proizvodnje perutnine giblje okoli 94 milijonov EUR.

Na zmanjšanje reje perutnine pa kažejo tudi podatki statističnega urada republike Slovenije. Ekonomičnost reje se je v letu 2011 v primerjavi z letom 2010 poslabšala, zlasti zaradi dviga cen krme in s tem hitrejši rasti stroškov od rasti odkupnih cen. Statistični podatki kažejo na dvig cen proizvodov in storitev za tekočo porabo in investicije v kmetijstvu (inputov), in sicer v juniju 2012 za povprečno 0,6 % glede na maj 2012 in za 2,7 % višje kot v juniju 2011. Med močnimi krmili so se najbolj podražila krmila za govedo, brez telet, in sicer v povprečju za 5,7 %, najmanj pa krmila za perutnino (v povprečju za 2,1 %) (Podatkovni portal SI-STAT ..., 2012b).

2.2.3 Strateške smernice in ukrepi države v prireji perutninskega mesa

Primarna naloga kmetijstva v Sloveniji je oskrba z varno hrano, kot ene izmed osnovnih potreb človeka za njegov obstoj. Strategija zagotavljanja hrane in strateške usmeritve razvoja kmetijstva so opredeljene v dokumentu Resolucija o strateškem razvoju slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 "Zagotovimo si hrano za jutri". Razlogi in namen dokumenta so novi izzivi s katerimi se sooča kmetijstvo, okvir za razvoj kmetijstva in proizvodnje hrane in ukrepi, ki bodo uresničevali cilje trajnostnega razvoja (Resolucija ..., 2013).

Trend zmanjševanja reje perutnine se je izrazil pri živalih v kategoriji 'druge kokoši' (jarkice, petelini) in 'kokoši nesnice', v nekoliko manjšem obsegu pa tudi število pitovnih piščancev. Resolucija »Zagotovimo si hrano za jutri« med strateško pomembnimi panogami obravnava tudi perutninarstvo. V ta namen so strateški in razvojni cilji zlasti naslednji:

- vzdrževati obseg proizvodnje,
- povečati asortiman proizvodov in kakovost,
- stremeti k dvigu konkurenčnosti,
- ohranjati delovna mesta (Bavec, 2012).

Ukrepi za doseganje ciljev so zlasti usmerjeni v:

- vlaganje v objekte in opremo za potrebe posodabljanja obratov,
- oblikovanje posameznih skupin proizvajalcev: pomoč pri vzpostavitvi različnih oblik povezovanja za namen lokalne oskrbe ter povezovanje manjših rejcev,
- pomoč skupnim naložbam posameznim skupinam proizvajalcev,

- prostovoljne označbe na kmetijah – na osnovi višjih standardov za dobrobit živali (kot na primer talna reja, reja z izpusti in ekološka reja) (Poročilo ..., 2010).

Na utemeljenost obravnavane tematike kažejo tudi aktivnosti Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije v letu 2011, ki pod perečo problematiko uvrščajo perutninarstvo (kot na primer uvedba standardov dobrega počutja živali v perutninarstvu) (Letno poročilo..., 2013).

Republika Slovenija je v preteklih letih del sredstev, namenjen sofinanciranju naložb v kmetijstvu, namenila tudi naložbam v rejo perutnine. Leta 2009 je Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano v okviru 5. Javnega razpisa iz naslova ukrepa "Posodabljanje kmetijskih gospodarstev" razpisalo 4.000.000 € za posodabljanje kmetijskih gospodarstev ali prestrukturiranje, kjer je med upravičenimi dejavnostmi tudi prireja perutnine za meso. Po podatkih vmesnega vrednotenja Programa razvoja podeželja 2007-2013 je bilo v ta namen odobrenih 847.473 EUR sredstev, kar znaša 1,95 % vseh sredstev PRP v okviru ukrepa 121 (posodabljanje kmetijskih gospodarstev) v letih 2008 in 2009 (Poročilo ..., 2010).

2.2.4 Trendi povpraševanja in stopnja samooskrbe s perutninskim mesom

V preglednici 13 je predstavljena poraba mesa na prebivalca in stopnja samooskrbe od leta 2000 do leta 2010.

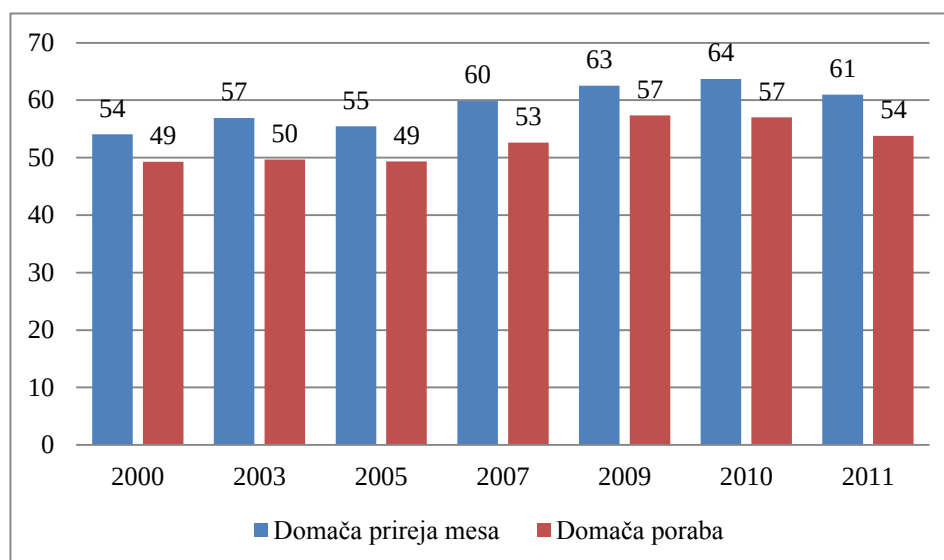
Preglednica 13: Poraba mesa na prebivalca in stopnja samooskrbe v Sloveniji 2000-2010 (Poročilo ..., 2012a)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Poraba na prebivalca (kg)	24,8	26,1	24,1	24,9	23,1	24,7	23	26,1	26,7	28,1	27,8
Stopnja samooskrbe (%)	109,8	113,3	110,4	114,5	115,1	112,4	108,2	113,7	112,9	109,1	111,7

Največjo porabo perutninskega mesa v Sloveniji zaznamo leta 2009, in sicer 28,1 kg na prebivalca. V letu 2010 je bila poraba 27,8 kg. Stopnja samooskrbe pa je med leti 2000 in 2010 vedno nad 100 % povprečno 110 %, v letu 2010 je bila stopnja samooskrbe 112 %.

Poraba perutninskega mesa se povečuje tudi zaradi manjše porabe govejega mesa, predvsem pa zaradi zmanjšane porabe svinjskega mesa in zelo nizke stopnje samooskrbe s svinjskim meso, katera je v letu 2010 znašala le 52,3 %.

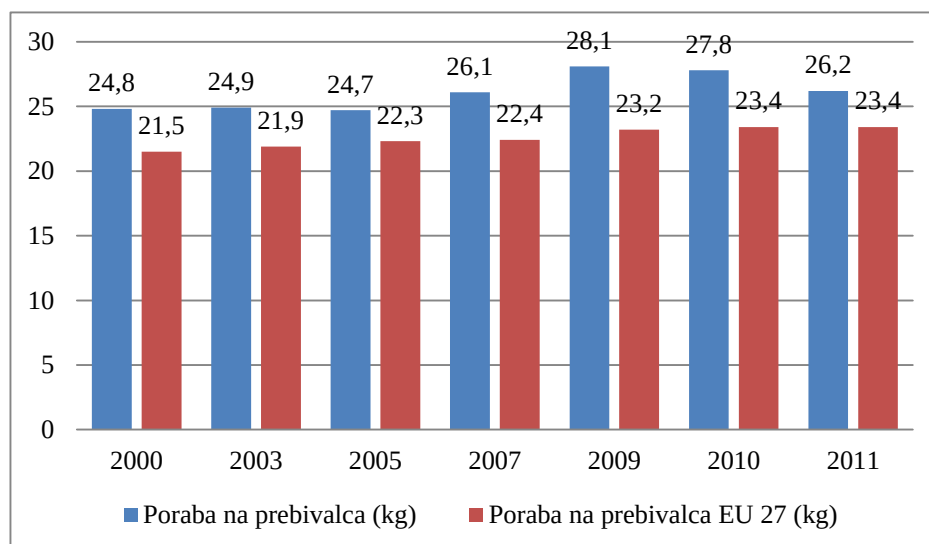
Na sliki 3 sta prikazani poraba in prireja perutninskega mesa v Sloveniji.

Slika 3: Prireja in poraba perutninskega mesa (000 t; ekvivalent klavne mase); 1999-2011 (Poročilo ..., 2012b)

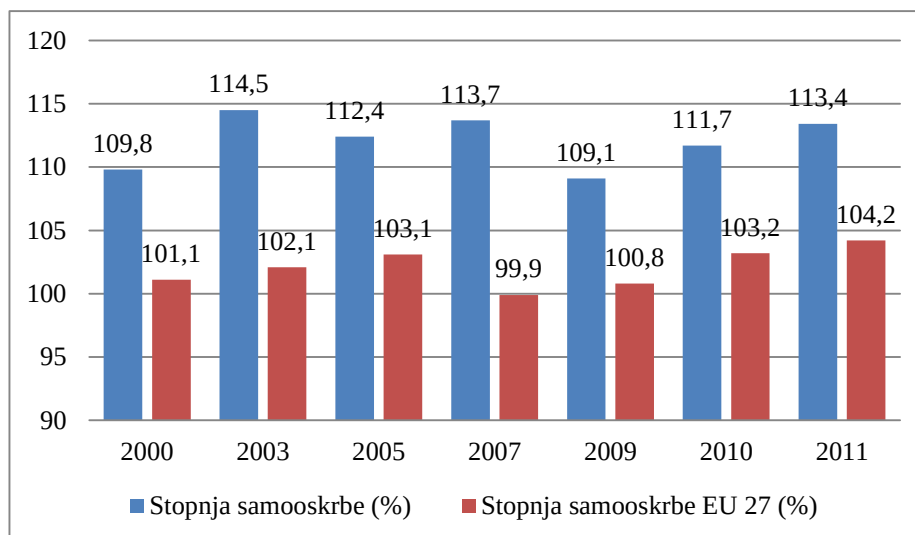
Po podatkih iz slike 2 je razvidno, da je domača prireja mesa v vseh letih višja od domače porabe mesa. Zaznamo nihanje v domači porabi, na primer leta 2011 je domača poraba znašala 54 ton, leta 2005 je poraba znašala 49 ton.

Na sliki 4 je predstavljena poraba perutninskega mesa na prebivalca v Sloveniji in EU-27 v kg na prebivalca.

Slika 4: Poraba perutninskega mesa na prebivalca v kg v Sloveniji in v EU; 2000-2011(Poročilo ..., 2012b)

Stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v Sloveniji in v EU-27 je predstavljena na sliki 5.

Slika 5: Samooskrba s perutninskim mesom (%) v Sloveniji in EU-27 ; 2000-2011 (Poročilo ..., 2012b)

Kot je razvidno iz slike 5 je zaradi manjše porabe in večje prireje stopnja samooskrbe s perutninskim mesom v letu 2011 porasla na 113,4 %.

2.2.5 Ekološka reja perutnine

Pogoje za ekološko rejo perutnine narekuje Uredba Sveta ES št. 834/2007, ki določa, da je pri ekološki vzreji živali, v našem primeru perutnine, edini primeren sistem reje z dostopom do zunanjih površin oziroma površin za pašo, razen v primeru, ko se na podlagi zakonodaje Skupnosti uvedejo omejitve in obveznosti v zvezi z varovanjem zdravja ljudi in/ali živali.

V letu 2011 je bilo v Sloveniji v ekološki reji le 0,8 % oziroma 29.558 kljunov od 3.825.550 kljunov (Bavec, 2012). Na spletni strani Vodnik po ekoloških kmetijah identificiramo le dve ekološki kmetiji z vzrejo pitovnih piščancev izmed 250 v vodnik vključenih kmetij (dejansko je bilo v letu 2009 v eko kontrolo vključenih 1786 kmetij (Vodnik po ekoloških kmetijah, 2013).

Medtem ko izsledki raziskave (Vzreja ..., 2007) v Veliki Britaniji kažejo na rast povpraševanja za nakup piščancev iz ekološke in proste reje in ozaveščenost potrošnikov z vidika varnosti za lastno zdravje in skrbi za dobrobit piščancev.

Slovenija s svojimi kmetijskimi zemljišči nudi potencial za razvoj ekološke in proste reje, s tem pa povečuje število delovnih mest in razvija pomembno panogo kmetijstva, ki ima ob

dobrih pogojih lastne pridelave inputov potencial za trgovinsko izmenjavo piščancev iz ekološke in proste reje na tujih trgih.

2.3 STANJE IN TRENDI V REJI PIŠČANČJEGA MESA IN NA MEDNARODNIH TRGIH S PERUTNINSKIM MESOM

Po mnenju (OECD-FAO ..., 2011) je glede na napovedi na svetovnih trgih pričakovati večjo porabo mesa v svetu, pri čemer je trend povečanja izrazit pri belem mesu.

2.3.1 Reja perutnine v EU 27 in v svetu

Bojazen da bi aktualna svetovna finančna kriza prizadela povpraševanje po perutninskem mesu, posledično pa tudi prirejo perutnine v EU 27, se je izkazala za odvečno, saj perutninski sektor beleži kontinuirano rast. V obdobju med leti 2000 in 2010 je bilo v EU 27 zabeleženo 18 % povečanje prireje.

Na tretjih trgih povpraševanje po perutninskem mesu raste, zlasti v Indiji in na Kitajskem zaradi nadaljnje krepitve kupne moči v teh gospodarstvih, cenovne dostopnosti in povečanja prebivalstva. Zaupanje potrošnikov do perutninskega mesa, ki ga je prizadel izbruh ptičje gripe leta 2006, se je postopoma povrnilo, pod vplivom tega dogodka pa se povečuje pridelava kuhanega in predelanega perutninskega mesa.

Medtem, ko se je rast reje perutninskega mesa v EU zaradi zvišanja proizvodnih stroškov v času gospodarske recesije nekoliko umirila, obstajajo številni drugi izzivi, ki lahko zavirajo rast. Ne samo, da se bodo proizvajalci v EU morali soočiti z naraščajočo konkurenco iz uvoza - zlasti iz Brazilije in Tajske, ampak jih čaka zmanjšanje prodaje na tradicionalnih izvoznih trgih, zlasti Rusiji, ki beleži veliko povečanje prireje.

2.3.2 Trendi prireje perutninskega mesa

Prireja perutninskega mesa po državah je predstavljena v preglednici 14. Za primerjavo je dodano skupno število EU 27, Evrope in Sveta. Predstavljene so tudi države ki so pomembni trgi za slovensko prirejo perutnine. Komentarji pod preglednico 14 za posamezno državo so povzeti iz (OECD-FAO ..., 2011):

Fic Ž., Stanje in obeti na trgu s perutninskim mesom v Sloveniji.

Dipl. delo. Ljubljana, Univ. v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Odd. za zootehniko, 2014

Preglednica 14: Prireja perutninskega mesa v (000) tonah v pomembnejših evropskih državah (Global ..., 2010a)

Leto Proizvodnja (000) ton	2000	2003	2005	2007	2010	Indeks (2000=100)			
						2003	2005	2007	2010
Avstrija	87,1	88,4	89,2	95,2	96,6	101,5	102,4	109,3	110,9
Belgija	400,4	423,3	450,0	448,0	461,0	105,7	112,4	111,9	115,1
Bolgarija	104,7	59,9	79,5	97,9	86,0	57,2	75,9	93,5	82,1
Bosna in Herc.	6,5	12,0	12,0	19,7	37,6	184,6	184,6	303,1	578,5
Češka	198,6	198,4	213,5	201,0	185,0	99,9	107,5	101,2	93,2
Danska	187,5	188,0	182,8	172,3	186,4	100,3	97,5	91,9	99,4
Estonija	7,3	14,4	14,8	11,5	16,0	197,3	202,7	157,5	219,2
Finska	64,6	83,7	87,0	95,4	96,3	129,6	134,7	147,7	149,1
Francija	1.242,0	1.132,7	920,5	920,3	1.103,2	91,2	74,1	74,1	88,8
Grčija	110,0	160,0	158,7	113,5	114,3	145,5	144,3	103,2	103,9
Hrvaška	24,7	41,4	44,8	41,9	22,4	167,6	181,4	169,6	90,7
Irska	86,0	91,2	92,0	85,0	83,2	106,0	107,0	98,8	96,7
Italija	761,8	682,8	695,0	733,0	865,2	89,6	91,2	96,2	113,6
Latvija	7,2	12,5	17,2	20,6	23,4	173,6	238,9	286,1	325,0
Litva	25,1	38,8	56,5	63,2	72,0	154,6	225,1	251,8	286,9
Luksemburg	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	100,0	100,0	100,0	100,0
Madžarska	280,7	267,1	246,2	195,7	221,4	95,2	87,7	69,7	78,9
Nemčija	461,5	548,5	605,1	687,7	837,1	118,9	131,1	149,0	181,4
Nizozemska	697,0	535,3	628,0	684,0	751,0	76,8	90,1	98,1	107,7
Norveška	43,1	43,0	49,9	62,6	75,9	99,8	115,8	145,2	176,1
Poljska	560,0	637,0	795,9	882,0	1.123,0	113,8	142,1	157,5	200,5
Portugalska	224,5	181,6	198,3	200,0	248,8	80,9	88,3	89,1	110,8
Romunija	259,4	344,2	308,6	312,2	349,0	132,7	119,0	120,4	134,5
Rusija	755,0	1.030,4	1.345,7	1.868,9	2.533,4	136,5	178,2	247,5	335,5
Slovaška	60,0	85,4	87,2	83,0	76,1	142,3	145,3	138,3	126,8
Slovenija	44,4	46,6	45,6	42,7	53,9	105,0	102,7	96,2	121,4
Srbija	68,0	59,2	67,2	75,1	83,3	87,1	98,8	110,4	122,5
Španija	965,0	1.185,4	1.084,2	1.131,0	1.116,0	122,8	112,4	117,2	115,6
Švedska	89,9	97,9	96,2	105,3	112,0	108,9	107,0	117,1	124,6
Švica	45,9	53,1	58,0	58,4	67,3	115,7	126,4	127,2	146,6
Ukrajina	193,6	324,1	496,6	689,4	953,2	167,4	256,5	356,1	492,4
Velika Britan.	1.214,8	1.294,8	1.333,8	1.270,2	1.349,7	106,6	109,8	104,6	111,1
EU	8.192,0	8.453,0	8.508,0	8.699,0	9.687,9	103,2	103,9	106,2	118,3
Evropa	9.400,0	10.109,0	10.711,0	11.703,0	13.765,7	107,5	113,9	124,5	146,4
Svet	58.972,0	65.757,0	70.451,0	76.061,0	86.205,0	111,5	119,5	129,0	146,2

- Preporod prireje perutninskega mesa v Veliki Britaniji je predvsem posledica povečanega domačega povpraševanja. Velika Britanija je imela 11 % rast.
- Za Nemčijo je povečanje prireje perutninskega mesa posledica domačega povpraševanja, ker ga dojemajo kot bolj zdravo in zaradi promocije da je prirejeno v Nemčiji. Povečuje se tudi izvoz saj je Nemčija že v letu 2009 dosegla 105 % samozadostnosti.

- V Italiji je rast prireje perutninskega mesa posledica domačega povpraševanja, vendar je konec leta 2009 prišlo do presežkov, kar je znižalo cene in prisililo rejce da zmanjšajo prirejo.
- Povečanje na Poljskem je posledica ugodnih cen krme, zlasti žit in rast domačega trga in izvoza.
- Romunija skozi vso obdobje beleži rast prireje perutninskega mesa, v letu 2009 so beležili 8 % rast in napovedi trendov so da se bo rast upočasnila do 2,5 %, predvsem zaradi gospodarskih razmer in opustitev subvencij na prebivalca, ki so od 15 % – 20 % proizvodnih stroškov.
- Proizvodnja perutninskega mesa v Španiji se zmanjšuje, takoj za svinjino je perutninsko meso še vedno drugo najpomembnejše. Perutnina predstavlja 22 % v skupni strukturi prireje. Povpraševanje v letu 2009 je bilo slabše zaradi slabih gospodarskih razmer in nižjo porabo.
- V državah Beneluksa je prireja dosegla vrhunec v letu 2009, povpraševanje je močno na domačem trgu, krepijo pa tudi izvozne trge. Na upad prireje perutninskega mesa je vplivala predvsem večja ponudba iz novih članic vzhodne Evrope in znižano domače povpraševanje.
- Češka beleži upad živinoreje v zadnjih 10-ih letih in to velja tudi za prirejo perutnine. Prireja se zmanjšuje in postopno na domači trg prihaja uvoz iz Tajske in drugih azijskih držav.
- Hitra rast prireje perutninskega mesa je bila zabeležena v Ukrajini, ki je od leta 2000 do leta 2010 prirejo povečala skoraj za 400 %. Kljub naraščajočim stroškom krme in izpadom električne energije na nekaterih področjih, kar se je odrazilo v povečani smrtnosti v jatah napovedujejo, da bo perutninska proizvodnja naraščala po 5 % letni stopnji.
- Rusija v obdobju med leti 2000 in 2010 beleži preko 300 % rast prireje perutninskega mesa in predstavlja slabo petino evropske prireje. V letu 2012 so v Rusiji vzredili pridelala skoraj 2,8 milijona ton perutnine.

Dejansko pet največjih držav pridelava 50 % celotne evropske prireje, največjih deset držav pa pridelava 80 % celotne evropske prireje perutnine.

Preglednica 15: Prireja perutninskega mesa v (000) tonah v Sloveniji, EU in na svetu (%) (Global ..., 2010a)

Leto Proizvodnja (000) ton	2003	2005	2007	2010
Slovenija	46,6	45,6	42,7	53,9
EU	8.453,0	8.508,0	8.699,0	9.687,9
Evropa	10.109,0	10.711,0	11.703,0	13.765,7
Svet	65.757,0	70.451,0	76.061,0	86.205,0

Seznam evropskih držav katere so poleg EU-27 še upoštevane pod Evropa: Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Rusija, Srbija, Švica, Ukrajina.

Svetovna prireja perutnine se povečuje od leta 2000 približno 2 % na leto, na azijskih trgih pa je rast prireje večja in znaša slabe 4 % na leto.

- v Evropi je prišlo do izrazite razlike med rastjo v EU 27 in ostalimi državami Evrope, zlasti Rusijo in Ukrajino. V EU 27 se je prireja povzpela iz 8,2 milijona ton na 9,7 milijonov ton, kar pomeni da je manj kot 2 % letna rast.
- v drugih državah Evrope pa je prireja narasla iz 1,2 milijona ton na 4,1 milijona ton, kar pomeni da je med leti 2000 in 2003 bila povprečna letna rast 35 %.
- delež Evropske prireje perutnine se v obdobju med leti 2000 in 2010 giblje okoli 15 %.
- Čeprav je Slovenija neto izvoznica perutninskega mesa, se zaradi svoje majhnosti uvrščamo v spodnjo polovico evropskih držav po obsegu prireje perutninskega mesa

2.3.3 Mednarodna trgovina s piščančjim mesom

Preglednica 16: Izvoz in uvoz v (000) tonah v Evropi in Svetu (Global ..., 2010c)

	Izvoz v (000) tonah					Uvoz v (000) tonah				
	2000	2003	2005	2007	2009	2000	2003	2005	2007	2009
Avstrija	12,9	17,1	29,1	30,6	33,0	10,1	11,2	29,1	30,6	33,1
Belgija	268,6	296,5	313,2	310,8	344,0	60,2	63,5	84,6	89,6	95,9
Bosna in Herce.	0,0	0,0	0,0	0,2	1,5	8,4	9,5	10,4	8,3	11,5
Bolgarija	22,0	18,2	15,8	22,2	47,2	22,0	18,5	15,6	22,2	47,0
Češka	9,4	22,8	40,6	35,0	52,3	9,3	15,2	40,6	35,0	52,3
Danska	107,4	113,9	102,4	86,4	83,7	7,2	8,5	22,9	24,1	26,5
Estonija	32,2	22,8	10,1	12,5	13,3	32,1	28,0	10,1	12,5	13,3
Finska	1,3	2,9	3,3	3,4	3,9	1,3	1,6	3,3	3,4	3,9
Francija	415,1	362,8	355,8	326,2	348,5	124,3	147,2	180,6	213,3	256,1
Grčija	5,4	6,2	7,6	8,7	9,3	27,9	29,2	34,6	35,8	40,2
Italija	28,4	45,3	62,5	50,7	55,7	37,6	26,8	14,5	22,1	26,6
Latvija	0,1	0,9	1,2	3,3	4,3	17,1	21,2	25,6	25,8	21,7
Litva	1,0	3,5	10,7	14,8	16,5	9,2	15,4	27,0	28,0	19,2
Luksemburg	0,4	0,1	0,1	0,2	0,2	4,7	4,5	4,9	5,0	5,3
Madžarska	38,3	35,3	32,3	21,1	35,7	18,3	19,9	27,5	21,7	22,4
Nemčija	97,9	198,7	166,8	211,6	251,5	195,4	230,1	221,0	241,7	261,8
Nizozemska	581,1	584,8	624,3	695,8	731,8	111,3	215,6	271,2	232,3	309,6
Poljska	30,5	37,3	101,7	140,0	214,7	12,7	18,5	43,2	16,4	17,5
Portugalska	1,1	1,3	2,2	5,7	5,1	5,5	8,2	12,8	16,6	21,1
Rusija	2,4	0,1	0,3	2,3	3,3	580,1	1.073,7	1.204,0	1.023,7	912,0
Slovaška	13,0	5,3	11,2	16,0	14,6	4,1	12,5	18,9	21,2	26,0
Slovenija	1,3	3,5	7,3	12,0	12,1	4,0	4,1	4,3	5,2	6,5
Srbija	0,4	1,2	0,9	2,1	1,6	4,4	5,0	0,0	0,1	0,1
Španija	53,6	62,3	81,1	79,5	86,3	53,7	65,9	81,7	79,5	86,3
Švedska	4,9	8,6	11,1	14,7	8,7	13,2	26,5	29,6	31,9	34,6
Velika Britanija	109,3	184,2	181,5	227,0	202,1	259,1	289,6	352,3	338,6	304,2
Eu - 27	1.793,8	2.122,1	2.154,5	2.324,5	2.544,3	1.115,8	1.740,3	1.670,3	1.859,2	1.879,2
Evropa	1.805,3	2.137,2	2.157,9	2.344,6	2.592,3	1.811,4	3.223,8	3.093,2	3.376,5	3.094,2
Svet	6.888,2	8.100,6	8.109,4	10.404,3	10.732,2	5.929,3	7.387,3	7.606,2	9.522,3	9.428,2

Seznam evropskih držav katere so poleg EU-27 še upoštevane pod Evropa: Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Rusija, Srbija, Švica, Ukrajina.

Velik del trgovine s perutnino v Evropi poteka med državami EU 27. Po predvidevanjih bo v letu 2012 na svetovnem trgu okoli 12 milijonov ton perutnine. To je približno 1,3 milijona ton več kot v letu 2009 ali 12 % povečanje.

Ključne ugotovitve podatkov, obravnavanih v Preglednici 14, lahko strnemo v naslednje alineje:

- če ne upoštevamo predelovalne dejavnosti je v letu 2009 Evropa ustvarila skoraj četrtno vsega (svetovnega) izvoza. To je 2,59 milijona ton perutnine. Največji delež izvoza je Evropa beležila v letu 2005, ki je predstavljal skoraj 27 % svetovnega izvoza.
- Evropa je izvozila v tretje države okoli 765.000 ton kar predstavlja okoli 30 % celotnega Evropskega izvoza.

- skupni izvoz se je povečal iz 1,7 milijona ton v letu 2000, na 2,5 milijona ton v letu 2009. Zaradi povečanega povpraševanja na Bližjem vzhodu, Aziji in Afriki so pričakovanja, da bo izvoz v tretje države v letu 2012 že presegel milijon ton.
- vodilni evropski izvozniki so Nizozemska, sledita ji Francija, Belgija, Nemčija in Poljska, ki skupaj izvozijo za 1,89 milijona ton perutnine, kar predstavlja 73 % celotnega Evropskega izvoza.
- v letu 2011 so vodilne izvozne destinacije Hong Kong, Savdska Arabija in Benin. Izvoz v Rusijo se je močno skrčil zaradi povečane lastne prireje in kljub povečanem izvozu v letu 2012 so dolgoročni obeti za nadaljnji izvoz perutnine v Rusijo slabi.
- Slovenija je ostala neto izvoznica mesa perutnine, presežek izvoza nad uvozom pa je bil 5,8 tisoč ton v letu 2009. Pri izvozu so spremembe strukture nekoliko izrazitejše. Po letu 2005 se je delež izdelkov začel postopoma zmanjševati, delež živih živali pa naraščati. Delež, ki ga v izvozu predstavlja meso, je v zadnjih letih razmeroma stabilen (77 % v obdobju 2007 - 2010).

Evropska unija je v letu 2009 uvozila 1,87 milijona ton, celotna Evropa pa je uvozila za 3,09 milijona ton. EU – 27 je uvozila za 670.000 ton manj kot izvozila, kar predstavlja kar 74 %. Evropa pa je uvozila za 500.000 ton več kot je izvozila, kar predstavlja slabih 20 %.

- uvoz iz tretjih držav v EU naj bi se malo povečal v letu 2012. Približno 90 % uvoza prihaja samo iz dveh držav, iz Brazilije in Tajske, ostali večji izvozniki sta Čile in Argentina.
- države Južne in Severne Amerike izvozijo za 7,23 perutnine, kar predstavlja 67 % svetovne trgovine. Samo Brazilija in Združene države Amerike izvozijo 6,71 milijona ton kar je 94 % celotnega izvoza iz zahodnega sveta.
- od leta 2004 je EU prepovedala uvoz surovega piščančjega mesa iz Tajske, zaradi tega je Tajska začela pospešeno izvažati predelano in kuhano perutninsko meso.
- leta 2012 je EU prepoved uvoza surovega mesa preklicala. Leta 2003 je uvoz iz Tajske znašal okoli 98.000 ton.
- uvoz iz tretjih držav naj bi se povečal v letu 2013 na okoli 850.000 ton, uvoz iz Brazilije naj bi stagniral zaradi preklica prepovedi uvoza iz Tajske.
- Slovenija je v letu 2009 uvozila 4.000 ton perutnine in 6.500 ton v letu 2009, kar predstavlja 61 % povečanje. V strukturi uvoza v zadnjih letih ni opaziti večjih sprememb oziroma izrazitih trendov.

2.3.4 Gibanje in trendi povpraševanja po piščančjem mesu

Preglednica 17: Število prebivalcev in uživanje perutnine v Evropi in Svetu (Global ..., 2010b)

Število prebivalcev v (milijon-ih)				Uživanje perutnine (kg/osebo/leto)		
Države / leta	2000	2010	2015	2000	2007	2010
Avstrija	8,0	8,4	8,5	17,1	17,5	20,4
Belgija	10,2	10,7	10,9	19,7	25,1	17,0
Bolgarija	8,0	7,5	7,3	16,9	20,0	np
Češka	10,2	10,4	10,5	22,3	24,7	23,5
Danska	5,3	5,5	5,5	17,4	22,5	23,8
Estonija	1,4	1,3	1,3	17,7	17,3	np
Finska	5,2	5,4	5,4	12,6	16,6	16,7
Francija	59,1	62,6	63,9	26,5	21,1	23,5
Grčija	10,9	11,2	11,3	13,4	13,8	18,5
Irska	3,8	4,9	4,9	30,7	25,7	np
Italija	57,1	60,1	60,6	18,9	17,0	18,0
Latvija	2,4	2,2	2,2	10,3	20,7	19,5
Litva	3,5	3,1	3,1	9,8	23,3	22,2
Luksemburg	0,4	0,5	0,5	46,7	39,9	np
Malta	0,4	0,4	0,4	15,8	24,8	np
Madžarska	10,2	10,0	9,9	34,1	27,6	np
Nemčija	82,1	82,1	81,4	13,1	17,8	19,3
Nizozemska	15,9	16,7	16,9	12,6	22,5	22,8
Poljska	38,4	38,0	37,8	14,5	20,3	np
Portugalska	10,2	10,7	10,8	26,8	25,3	34,1
Romunija	22,1	21,2	20,8	13,0	19,5	np
Slovaška	5,4	5,4	5,4	12,4	18,1	np
Slovenija	2,0	2,0	2,0	29,0	26,0	27,8
Španija	40,3	45,3	47,2	25,3	30,5	30,2
Švedska	8,9	9,3	9,5	10,1	14,8	12,0
Velika Britanija	59,1	62,1	63,8	28,5	29,1	28,7
Evropska unija	481,0	498,0	503,0	19,9	23,2	23,3
Evropa	727,0	733,0	734,0	11,2	20,3	21,9
Svet	6.113,0	6.906,0	7.302,0	10,9	12,6	13,6

Seznam evropskih držav katere so poleg EU-27 še upoštevane pod Evropa: Bosna in Hercegovina, Hrvaška, Rusija, Srbija, Švica, Ukrajina.

Vsi viri kažejo, da je gospodarska recesija negativno vplivala na skupno porabo mesa, najmanj je padla poraba perutninskega mesa kot najcenejši vir živalskih beljakovin.

Številne analize kažejo, da so potrošniki prešli iz porabe govejega in svinjskega mesa na porabo perutninskega, kar lahko označimo kot globalni trend v porabi mesa (OECD-FAO ..., 2011).

Ključne ugotovitve podatkov, obravnavanih v Preglednici 17, lahko strnemo v naslednje alineje:

- davčne reforme v letih 2010 so na živilskih proizvodih negativno vplivale na potrošnjo perutninskega mesa zlasti na Madžarskem in v Romuniji, kjer je bil padec potrošnje kar 17,5 %.
- v državah EU, kot so Francija, Nemčija in Poljska je bil prehod na perutninsko meso zaradi zavedanja da je bolj zdravo in bolj priporočeno za kuhanje kot govedina in svinjina. Zato ima perutnina prednost, ker jo je lažje pripraviti v gostinstvu kot ostale vrste mesa.
- Nemška in Poljska predelovalna industrija izdeluje izdelke podobne svinjskim a z nižjo vsebnostjo holesterola ali brez maščob.
- Podatki v Italiji kažejo da 78 % italijanskih gospodinjstev kupuje perutnino, od tega jih 14 % kupi enkrat tedensko. 64 % Italijanov kupi bedra in prsi, 21 % v obliki predelanih proizvodov in 15 % jih kupi cele ptice.
- V državah Beneluksa poraba perutninskega mesa stalno raste. Na Nizozemskem je v letu 2010 poraba stagnirala, medtem ko je poraba svinjine in govedine naraščala. Ta stagnacija Nizozemske potrošnje je posledica naraščajočih cen za perutnino in medijske pozornosti, da je v perutnini prisotna bakterija, katera je odporna na dioksin.

V EU 27 se je povečala prodaja cenejših kosov perutnine kot so bedra, prodaja ostalih delov perutnine, predvsem prsi, pa se znižuje. Takšen trend naj bi trajal do gospodarskega okrevanja.

Povprečna poraba perutninskega mesa leta 2010 v EU – 27 je znašala 23,3 kg na leto. V svetu je povprečna poraba 13,6 kg na prebivalca letno, kar je več kot 70 % manj od povprečne porabe v EU – 27.

3 MATERIAL IN METODE DELA

3.1 MATERIAL

Stanje in trende na trgu perutninskega mesa v slovenskem kmetijstvu in na mednarodnih trgih v 10 letnem obdobju smo analizirali in predstavili na podlagi naslednjih podatkovnih baz:

- Food and Agriculture Organization of the United Nations – FAOSTAT: pridobili smo podatke o stanju in trendih v mednarodni trgovini s perutninskim mesom.
- Statistični urad Republike Slovenije – Podatkovni portal SI-STAT: pridobili smo podatke o strukturi prireje perutninskega mesa v Slovenji.
- Kmetijski inštitut Slovenije: pridobili smo podatke o stanju kmetijstva in vpogled v strukturo stroškov prireje perutninskega mesa v modelnih kalkulacijah.

3.2 METODE DELA

Ekonomski položaj trga perutninskega mesa, ki ga obravnavamo v diplomskem delu, smo pripravili z analizo sekundarnih statističnih virov, analitičnimi kalkulacijami Kmetijskega inštituta Slovenije (Priloga 1). Interpretacija podatkov in sinteza vseh pomembnejših spoznanj temelji na metodi prikaza podatkov, v obliki preglednic in grafov.

Da je primerjava med leti jasno izražena v realnih vrednostih smo vse podatke deflacionalirali (Priloga 2). Za preračun iz absolutnih vrednosti v realne vrednosti smo upoštevali decembrske stopnje inflacije za posamezno leto. Deflacionalirani podatki so prikazani v stalnih cenah za leto 2012

Analiza trga perutninskega mesa v slovenskem kmetijstvu in mednarodnih trgih temelji na naslednjih ključnih kazalnikih:

- stanje in trendi kmetijske proizvodnje v Sloveniji (kmetijska gospodarstva, število zaposlenih, kmetijska zemljišča),
- stanje in trendi prireje perutninskega mesa v EU-27 in na svetovnem trgu,
- cenovno-stroškovna razmerja.

Tehnološki parametri se v prireji piščančjega mesa spreminjajo glede na velikost jate in na način reje. Pri analizi cenovno stroškovnih razmerij smo izhajali iz modelnih kalkulacij Kmetijskega inštituta Slovenije (Poročilo ..., 2012b), katere tehnološki parametri (preglednica 21) predvidevajo jato velikosti 10.400 glav pri intenzivni reji. Pričakovana prireja v 46 dneh s porabo krme 2kg/kg žive mase je 2,25 kg žive mase na glavo in naselitve 15,5 piščancev na m². Ob upoštevanju da je sanitarni premor 21 dni in turnus (sanitarni premor in reja) 67 dni so pričakovane izgube 3 %, turnusov pa je v letnem

obratu 5,4. Kot je razvidno iz tabele spodaj, se tehnološki parametri proizvodnje v modelnih kalkulacijah kmetijskega inštituta Slovenije med leti niso spreminjali, zato so kalkulacije med seboj primerljive.

Preglednica 18: Predpostavljeni tehnološki parametri za prirejo brojlerjev v modelnih kalkulacijah (Poročilo..., 2012b)

	leto 2008		leto 2009		leto 2010	
Prireja:	2,25	kg ž.m./glavo	2,25	kg ž.m./glavo	2,25	kg ž.m./glavo
Izgube:	3	%	3	%	3	%
Naselitev:	15,5	piščancev/m ²	15,5	piščancev/m ²	15,5	piščancev/m ²
Število dni reje:	46		46		46	
Sanitarni premor:	21	dni	21	dni	21	dni
Število dni za turnus:	67		67		67	
Število turnusov/leto:	5,4		5,4		5,4	
Poraba krme:	2	kg/kg ž.m.	2	kg/kg ž.m.	2	kg/kg ž.m.
Velikost jate:	10400	glav	10400	glav	10400	glav

4 REZULTATI RAZISKAVE IN RAZMERE NA TRGU PERUTNINSKEGA MESA V SLOVENIJI

4.1 GIBANJE CEN INPUTOV V PRIREJI PIŠČANČJEGA MESA

Stroški pri reji piščancev so razdeljeni v material, najete storitve, amortizacijo, domače storitve in obveznosti do kapitala.

Preglednica 19: Struktura stroškov pri reji piščancev v obdobju 2009 – 2012, stalne cene (2012) (Poročilo ..., 2012b)

	2009		2010		2011		2012	
	Vrednost	Struktura	Vrednost	Struktura	Vrednost	Struktura	Vrednost	Struktura
Vrsta stroška	EUR/gl	%	EUR/gl	%	EUR/gl	%	EUR/gl	%
Kurilno olje	0,069	2,800	0,089	3,600	0,111	3,971	0,124	4,284
Elektrika	0,035	1,400	0,036	1,500	0,038	1,369	0,040	1,386
Voda	0,012	0,500	0,013	0,500	0,012	0,443	0,012	0,426
Dan stari piščanci	0,499	20,100	0,467	19,000	0,473	16,887	0,485	16,698
BRO-starter	0,356	14,400	0,352	14,300	0,412	14,711	0,430	14,815
BRO-finišer	1,154	46,600	1,140	46,400	1,376	49,089	1,423	49,013
Žaganje	0,034	1,400	0,035	1,400	0,041	1,472	0,046	1,583
Vzdrževanje	0,011	0,400	0,021	0,800	0,010	0,374	0,010	0,361
Drugi materialni stroški	0,020	0,800	0,011	0,400	0,021	0,756	0,022	0,742
Posredni stroški	0,003	0,100	0,003	0,100	0,003	0,114	0,003	0,111
Veterinarske storitve	0,016	0,700	0,017	0,700	0,017	0,600	0,017	0,589
Najeto delo	0,012	0,500	0,013	0,500	0,013	0,467	0,013	0,459
Zavarovanje zgradb	0,004	0,200	0,004	0,200	0,004	0,150	0,004	0,148
Hlev	0,035	1,400	0,051	2,100	0,037	1,337	0,038	1,312
Oprema	0,050	2,000	0,036	1,500	0,053	1,881	0,054	1,846
Domače delo (neto)	0,076	3,100	0,079	3,200	0,081	2,882	0,081	2,794
Davek		0,000	0,000	0,000		0,000		0,000
Socialna varnost	0,024	1,000	0,025	1,000	0,026	0,922	0,026	0,894
Nadomestila in regresi	0,025	1,000	0,024	1,000	0,027	0,951	0,027	0,935
Stroški kapitala	0,042	1,700	0,043	1,700	0,046	1,624	0,047	1,603
SKUPNI STROŠKI	2,476	100,000	2,455	100,000	2,803	100,000	2,903	100,000
Perutninski gnoj	0,010		0,008		0,010		0,011	
STROŠKI GLAVNEGA PRIDELKA	2,466	99,600	2,447	99,700	2,792	99,632	2,892	99,634
STROŠKI ZMANJŠANI ZA SUBVENCIJE	1,096		1,088		1,241		1,285	
EUR/kg								

Struktura stroškov se skozi opazovano obdobje bistveno ne spreminja.

Stroški materiala se v strukturi stroškov povprečno gibljejo okoli 89 % in so tako v letu 2012 predstavljali 2,595 € na glavo piščanca.

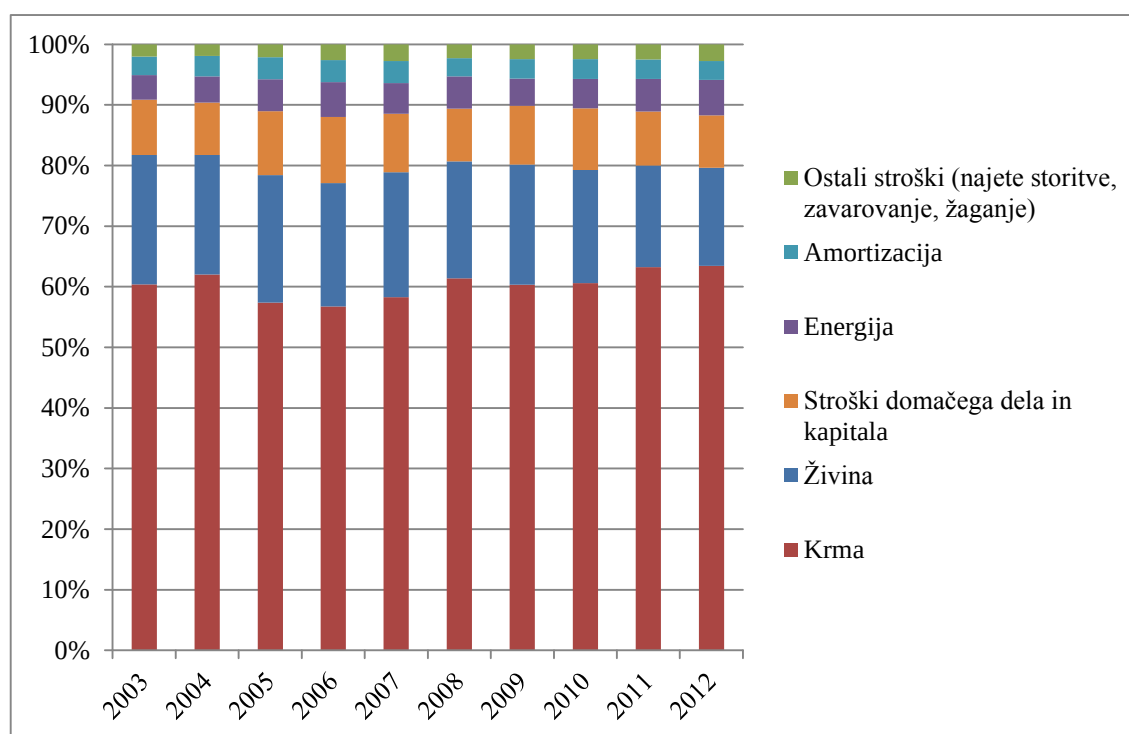
- delež stroška nakupa dan starih piščancev se skozi opazovano obdobje znižuje, v letu 2009 je bil delež nakupa dan starih piščancev 20,1 % v letu 2012 pa še 16,7 %.
- delež stroška krme predstavlja $\frac{2}{3}$ celotnih stroškov. Opazno se delež stroška krme v zadnjem obdobju povečuje in v letu 2012 predstavlja 63,8 %.

Stroški najetih storitev skozi opazovano obdobje beležijo 8 % rast in so v letu 2012 predstavljali 0,03€ na glavo oziroma 1,2 % v strukturi stroškov.

Amortizacija je nizka tudi zaradi stare infrastrukture za rejo piščancev, njen delež je dobre 3 %. Delež stroškov domačih storitev predstavlja 2,8 % v letu 2012, kar vrednostno predstavlja dobre 0,08 € na glavo.

Od skupnih stroškov odštejemo še vrednost stranskih proizvodov (perutninski gnoj), ki ima zelo majhno vrednost 0,01 € v letu 2009 in 0,011 v letu 2012 na glavo in dobimo skupne stroške reje ki so 2,46 € na glavo v letu 2009 in 2,90 € na glavo v letu 2012. Skupni stroški so se torej samo v obdobju 2009-2012 zvišali za 17,9 % (vrednosti v kalkulacijah so predstavljene v tekočih cenah).

Leta 2003 so stroški z odšteto subvencijo znašali 1,096 € na kg, leta 2012 pa 1,285 € na kg. Razlika v stroških torej znaša 17,3 %, kar gre pripisati zlasti višjem znesku subvencij v letu 2012, ki kompenzira dobršen del povišanih stroškov.

Slika 6: Struktura stroškov pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012 (Poročilo ..., 2012b)

Slika7 predstavlja strukturo stroškov pri pitanju piščancev v obdobju od leta 2003 do leta 2012.

V ostale stroške so vključeni žaganje, najete storitve in zavarovanje. Njihov skupni povprečni delež skozi celotno opazovano obdobje je 2,38 %, od leta 2003 do leta 2012 pa je delež ostalih stroškov porastel za slabih 35 % in je v letu 2012 predstavljal 2,76 %.

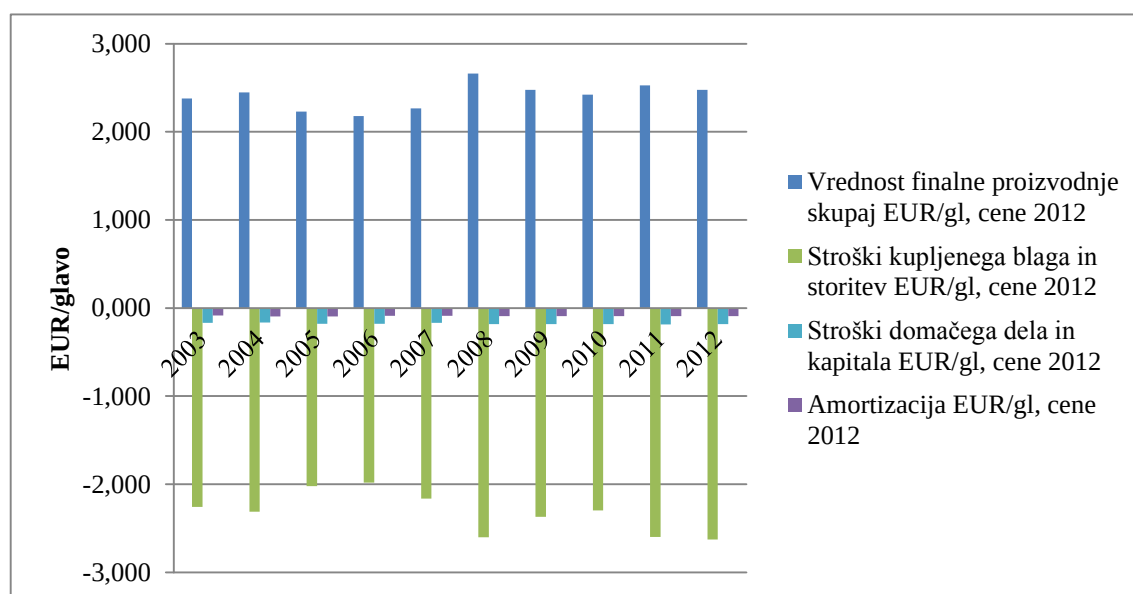
Največji delež amortizacije je v obdobju med leti 2005 in 2007 v povprečju 3,66 %, od leta 2009 pa se vsako leto znižuje in je v letu 2012 delež 3,10 %.

Delež stroška energije se od leta 2003 do leta 2006 povečuje, zatem sledi obdobje zniževanja deleža, tako v letu 2009 predstavlja delež stroška energije 4,45 %. V celotnem opazovanem obdobju je povečanje deleža energije za 44 % in je le leta 2012 predstavljal 5,86 %.

Stroški domačega dela in kapitala so se povečali iz 0,18 € na glavo v letu 2003 na 0,25 € na glavo v letu 2012. Največji delež je bil v letih ko so bile cene krme in žaganja ugodne. Delež stroškov domačega dela in kapitala je v letu 2012 prestavljal manj kot 9 %.

Delež nakupa živali v stroških prireje prikazuje relativen upad, kar pa je v prvi vrsti posledica povečanja stroškov krme in žaganja. Cene živali se povečujejo skozi celotno obdobje in počasneje kot žaganje in krma in tako delež v strukturi stroškov pada. Leta 2003 je bil delež stroška nakupa živali 21,3 % v letu 2012 je delež padel na 16,2 %.

Delež krme je zelo odvisen od cen krme in se skozi celotno obdobje giblje povprečno okoli 60 %. Najnižji delež v strukturi stroškov je bil v letu 2006 in je predstavljal 56,7 % skupnih stroškov. V letu 2012 je delež stroška krme znašal kar 63,5 % skupnih stroškov.

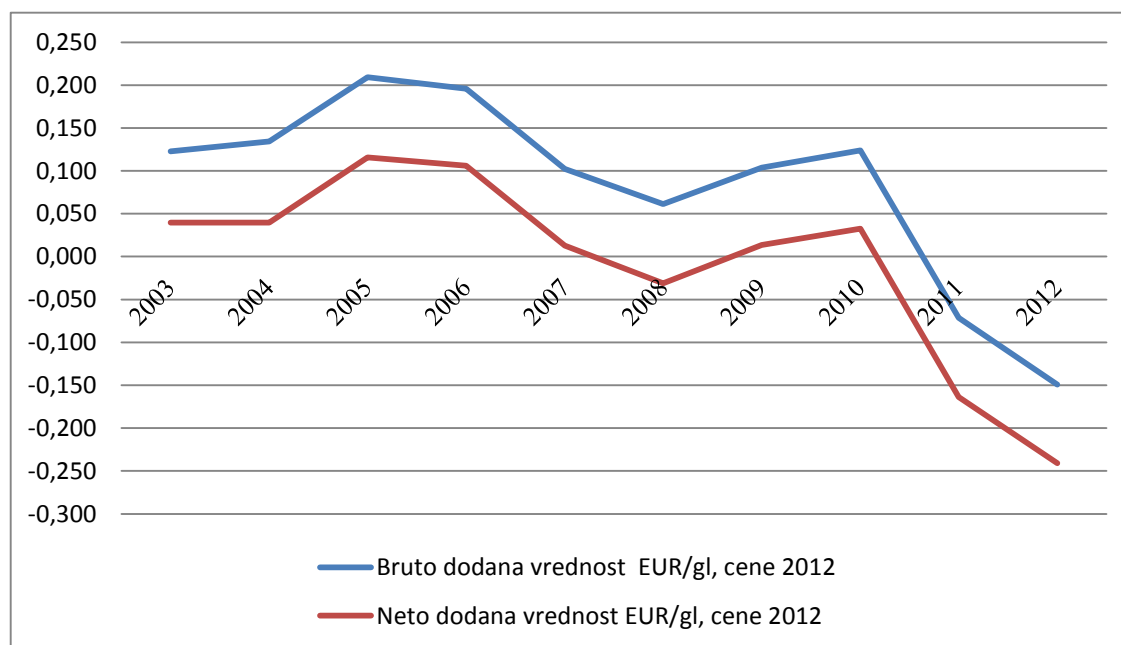

Slika 7: Vrednost proizvodnje in glavnih stroškovnih komponent pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012, stalne cene (2012) (Poročilo ..., 2012b)

Slika 8 predstavlja cenovno stroškovna razmerja pri pitanju piščancev v obdobju od leta 2003 do leta 2012.

V obdobju od leta 2003 do leta 2010 je bilanca med vrednostjo finalne proizvodnje in skupnimi stroški negativna. V letih 2011 in 2012 se situacija dodatno zaostri, saj že samo stroški kupljenega blaga in storitev presegajo vrednost finalne proizvodnje, brez upoštevanih stroškov amortizacije, stroškov domačega dela in kapitala.

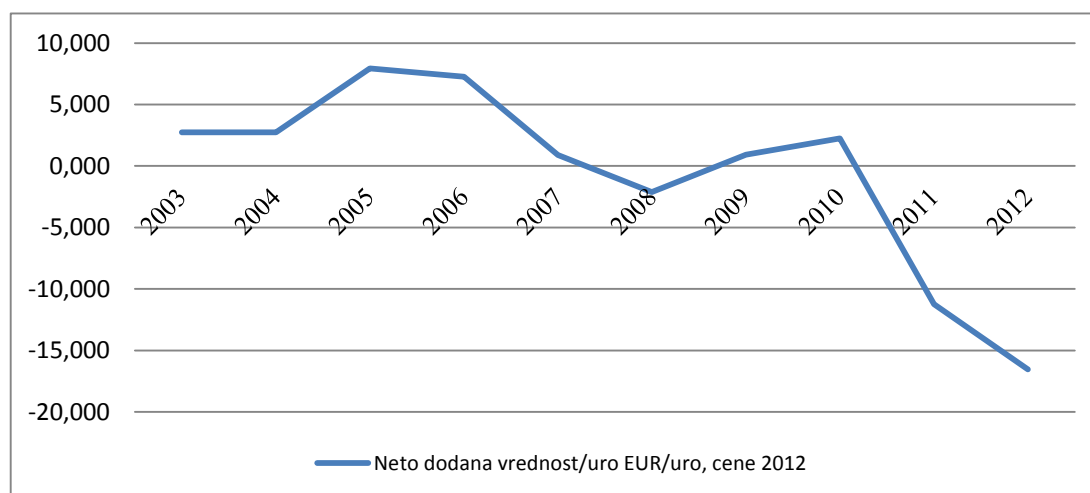
Stroški domačega dela in kapitala in stroški amortizacije med leti 2003 in 2012 beležijo relativna majhna povečanja. Stroški domačega dela so leta 2012 znašali 0,18 € na glavo in amortizacija 0,09 € na glavo.

Slika 8: Bruto in neto dodana vrednost pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2012 (Poročilo ..., 2012b)

Slika 9 predstavlja bruto in neto dodano vrednost na glavo. Vsi podatki so deflacirani in predstavljajo realne vrednosti po letih.

Krivulji bruto in neto dodane vrednosti imata praktično identično dinamiko. Najvišja vrednost je bila zaznana v letu 2005 in je do leta 2008 padala kjer je neto dodana vrednost prvič zabeležila negativen rezultat. V letih 2009 in 2010 je zaznati rahlo zvišanje dodane vrednosti nazaj na pozitiven rezultat. V letu 2011 in 2012 pa spremljamo izrazito poslabšanje tako bruto kot neto dodane vrednosti, oba kazalnika sta negativna.

Slika 9: Gibanje produktivnosti dela pri pitanju piščancev v obdobju 2003-2013 (Poročilo ..., 2012b)

Slika 10 predstavlja gibanje neto dodane vrednosti na uro v obdobju med leti 2003 in 2010. Dinamika je zelo podobna neto dodani vrednosti z dvema pozitivnima odklonoma, v letu 2005 in leta 2010. Po letu 2010 je trend zelo negativen in v letu 2012 predstavlja že -16,5 € na uro.

Med letom 2003 in 2012 se je delež stroškov krme gibal med 56 % in 64 %. V letu 2010 je bil delež stroška krme 64 % in je tudi eden od največjih dejavnikov pri ekonomiki reje piščancev. V primeru spreminjanja cena inputov, zlasti krme se ekonomika zelo spreminja.

4.2 CENOVNO STROŠKOVNA RAZMERJA

Poslabšanje cenovno-stroškovnega razmerja pri reji perutninskega mesa je močno povezano s stroški krme, ki predstavljajo pomemben posamičen strošek prireje. Cene krme pa so pod vplivom globalnih trgov in cen, ki so se avgusta 2012 v primerjavi z avgustom 2011 močno dvignile (kot na primer kuruza za okoli 120 %, pšenica za okoli 35 %). (Podatkovni portal SI-STAT, 2012b). Kuruza je glavna sestavina krmil za pitovne piščance, njen delež v sestavi krmil se giblje med 46 % in 56 % (Holcman, 2001).

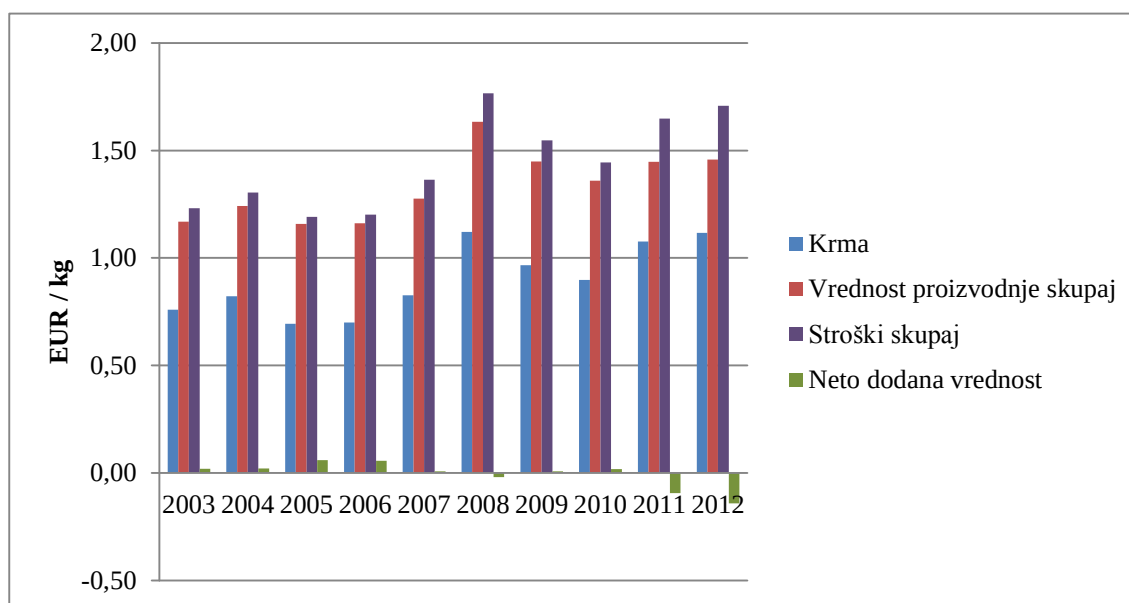
Preglednica 20: Indeksi cen inputov v kmetijstvu, bazni indeks (2010=100) (Podatkovni portal SI-STAT ..., 2012b)

	Bazni indeks (povprečje 2010=100)									
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Žita in drugi proizvodi	76,8	88,6	70,9	71,2	103,6	126	98,4	100	131,7	138,9
Žita in mleti proizvodi	74,3	89,1	69,9	71,3	114,5	137,4	100,4	100	141,8	143,5
Močna krmila	80,7	91,1	77,6	77,6	95,8	121,1	99	100	123,6	128,1
Krmila za govedo	84,6	96,6	81,8	81,2	101,3	126,4	99,5	100	126,9	131,6
Krmila za prašiče	83,4	91,6	82,9	83,1	100,8	124,2	107,1	100	121,3	123,4
Krmila za perutnino	79,9	90,4	75,6	75,3	93,4	120,3	97,2	100	123,9	128,9

V preglednici 21 so predstavljeni indeksi cen nekaterih inputov v kmetijstvu med leti 2003 in 2012, bazni indeks 100 je leta 2010. Trend dviganja cen je opazen pri vseh opisanih segmentih.

Cene krmil za perutnino so se spreminjale skozi celotno 10-letno obdobje, ker krmilo bazira za žitih in koruzi je cena krmila pretežno odvisna od cene žit, koruze in ostalih surovin

Na podlagi podatkov, predstavljenih na sliki 11 lahko ugotovimo, da povečevanje cen krmil vpliva na poslabševanje razmerja med stroški in ceno. To razmerje se izrazito poslabšuje od leta 2008 dalje. V letih 2009 in 2010 so bila cenovno stroškovna razmerja pozitivna, po izrazitem povečanju cen krmil v letu 2011 pa so cenovno stroškovna razmerja negativna. Trend gibanja cen inputov je podoben kot v EU, tako, da zaostrovanje cenovno-stroškovnih razmerij ni zaznano samo v Sloveniji temveč tudi v celotni Evropski uniji (Poročilo ..., 2012b).

Slika 10: Spremembe cen v reji perutnine med leti 2003 in 2012 (Podatkovni portal SI-STAT ..., 2012b)

Krmila za perutnino so v strukturi inputov za prirejo perutninskega mesa ključni dejavnik, ki vpliva na tržno ceno perutninskega mesa in poslabšanje prihodkovno-stroškovnih razmerij.

V letu 2004 so cene krmil za perutnino narasle za več kot 10 % glede na letno povprečje cen leta 2003. Medtem ko konec leta 2004 zaznamo padec cen krmil za perutnino, v oktobru 2006 so cene krmil ponovno pričele rasti.

V letu 2007 zaznamo skokovito rast krmil za perutnino, decembra 2007 že za 18,1 % glede na leto 2006 in leta 2008 za 26,9 % povečanje glede na leto 2007.

Od leta 2010 cene krmil naraščajo in se je v februarju leta 2011 cena krmil za perutnino ponovno dvignila nad ceno iz decembra leta 2008.

V opazovanem obdobju (2003-2012) se je cena krmil za perutnino dvignila za 49 %, to pa je pokazatelj, kar predstavlja izrazit pritisk na dvig cen perutninskega mesa in izdelkov v Sloveniji.

Po podatkih Statističnega urada RS (Podatkovni portal SI-STAT ..., 2012b) so bila v Sloveniji cenovno stroškovna razmerja negativna že v letu 2004. Rast cen krmil je bila leta 2004 povprečno višja za 3,5 % od rasti cen kmetijskih proizvodov pri proizvajalcih.

V letu 2008 pa so se zaradi neugodnih razmer na trgih cene krmil povišale za 17 % glede na leto 2007, s tem so se ponovno pojavila negativna cenovno stroškovna razmerja v višini -14,3 %.

Od leta 2009 cene krmil beležijo vsakoletno povečanje, tako so se cene krmil do leta 2012 povečale za več kot 30 %, cene proizvodov pri proizvajalcih pa so se v enakem obdobju povečale le za 7,5 %.

5 RAZPRAVA IN SKLEPI

Perutninarstvo je poleg prireje mleka edina živinorejska panoga v Sloveniji, pri kateri je presežena stopnja samooskrbe. Konkurenčnost panoge je zelo odvisna od stroškov, ekonomičnosti objektov in konkurenčnosti na svetovnem trgu. Več kot $\frac{2}{3}$ stroškov predstavljajo krmila, ki z visokimi cenami zelo vplivajo na konkurenčnost panoge.

Po napovedih se bo proizvodnja žit v naslednjih letih povečala za približno 2 %, cenovna razlika med ceno koruze in ceno pšenice se bo zmanjševala predvsem zaradi večjega povpraševanja po koruzi in cene žit bodo do leta 2020 narasle preko zgodovinskega povprečja.

Cene perutninskega mesa na tujih trgih so leta 2012 dosegle vrhunec in se povečale za 16 % od 5 letnega povprečja. Do leta 2020 je pričakovano povečanje cen perutninskega mesa še za 16 %.

Cene žit bodo vplivale na dvig cen krmil, cene perutninskega mesa pa se bodo dvigovale počasneje od cen inputov. Negativni trend cenovno stroškovnih razmerij se bo nadaljeval tudi v prihodnje. Za ustavitev negativnih trendov država nima posebnih vzvodov lahko pa posredno usmerja in pomaga sektorju perutninarstva z ukrepi programa razvoja podeželja 2014 – 2020, med katerimi kaže izpostaviti zlasti:

Naložbe v osnovna sredstva, ki izboljšajo splošno učinkovitost in trajnost kmetijskega gospodarstva. Večina objektov in oprema rejcev perutnine so potrebni obnove, tako da so vlaganja država v obliki subvencij zelo dobrodošla. Z izboljšanimi objekti in z modernizacijo opreme in z novo infrastrukturo se bodo stroški optimizirali.

Naložbe, ki zadevajo predelavo in trženje kmetijskih proizvodov, sheme kakovosti za kmetijske proizvode in sodelovanje. Z dodatnim vlaganjem za zagon dejavnosti za mlade kmete in ekološko kmetovanje bodo ukrepi pripomogli k modernizaciji pridelave, predelave in učinkovitejši tržni organiziranosti v sektorju perutninarstva.

Poraba perutninskega mesa se bo v prihodnosti še povečevala in potrebe po perutninskem mesu bodo naraščale. Za ohranjanje konkurenčnosti in kot izvozna kmetijska panoga, bo reja perutnine v Sloveniji glede na trende beležila strukturne spremembe. Optimizacija stroškov bo rejce združevala, s pomočjo ukrepov pa bo reja lahko postala ekonomična.

Povpraševanje po perutninskem mesu na domačem trgu bo beležilo majhno rast, poraba perutninskega mesa bo stabilna okoli 27 kg na prebivalca. Zaradi vse večjega pomena zdrave hrane, živalskih beljakovin bo perutninsko meso pridobivalo zaupanje pri potrošnikih.

Trendi povpraševanje na tradicionalnih izvoznih trgih bodo naraščala, predvsem po perutninskem mesu najboljše kakovosti. Slovenska prireja perutninskega mesa se torej nahaja pred dvojnim izzivom: zadostiti rastočemu povpraševanju na domačem in mednarodnem trgu, hkrati pa izboljšati konkurenčnost prireje. Težave gre pričakovati zlasti

v zvezi s slednjim, saj rejci zaradi slabšanja cenovno–stroškovnih razmerij vse težje s prodajno ceno pokrivajo proizvodne stroške. To velja zlasti za manjše kmečke reje, katerih stroški na enoto proizvoda so običajno višje. Podobno kot v zadnjem desetletju v prašičereji, se tudi ta skupina rejcev srečuje z nevarnostjo trajne opustitve prireje zaradi nezmožnosti pokrivanja stroškov. Ena od alternativ zanje bi bila usmeritev na nišne trge, ki se pozicionirajo na višji cenovni ravni (npr. ekološka prireja, reja kopunov ipd.). Ta alternativa je seveda izvedljiva zgolj z učinkovitim trženjem teh nišnih produktov vzdolž celotne verige od rejca do končnega potrošnika.

6 POVZETEK

V diplomskem delu smo se osredotočili na predstavitev ekonomskega položaja trga perutninskega mesa na mednarodnih trgih in v Sloveniji. Primarno je tematika aktualna z vidika ekonomskega položaja in verjetnih strukturnih sprememb te panoge v prihodnjih letih, posredno pa tudi z vidika trajnostnega zagotavljanja prehranske varnosti in izkoriščenosti proizvodnih virov v slovenskem kmetijstvu, zlasti dela.

Obrazložitev: za perutninarstvo bi težko rekli, da kaj dosti prispeva k izrabi naravnih virov, saj temelji pretežno na nakupljeni krmi. Ta pa ni nujno (oziroma celo praviloma ni!) domačega izvora.

Prireja perutnine je ena redkih panog slovenskega kmetijstva, kjer smo neto izvozniki. Relativni pomen prireje perutnine v skupni vrednosti kmetijske in znotraj živinorejske proizvodnje narašča. Po vrednosti proizvodnje je na drugem mestu, takoj za govedorejo.

Trendi naraščanja povpraševanja so pomembni zlasti na izvoznih trgih, kjer z okrevanjem gospodarstva lahko pričakujemo nadaljnjo rast povpraševanja. Za razliko od večine drugih panog v slovenskem kmetijstvu lahko govorimo o močni poslovni organiziranosti panoge, zlasti v smislu vertikalnega povezovanja med primarno proizvodnjo in predelavo kamor spadajo kooperacijske reje.

Višanje cen inputov, zlasti žita in energije, vpliva na ekonomiko panoge in tako ugotavljamo izrazito poslabšanje cenovno-stroškovnih razmerij, analitične kalkulacije kažejo celo negativno DV/zaposlenega v zadnjih dveh letih.

Slovenija je s svojimi politikami usmerjena v razvoj panoge perutninarstvo v operativni program za izvajanje resolucije o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 namerava Slovenija v letih 2014 – 2020 vložiti 32 milijonov EUR subvencij. Slabih 94 % namenjenih sredstev bo namenjenih za posodobitev obratov, vlaganje v objekte in opremo za pridelavo ter predelavo in trženje, kar bo dvignilo konkurenčnost in dvignilo dohodkovni položaj. Ostala sredstva bodo namenjena za prilagoditev na izvajanje ukrepov za dobro počutje živali (rekuperacija zraka), s katerim bodo izpolnjene zahteve predpisov za dobro počutje živali.

S pričujočo raziskavo in analizo trga smo želeli obravnavano tematiko osvetliti na sistematičen način in podati priporočila za čimprejšnje ukrepanje države.

7 VIRI

- Audran, X. 2012. EU-27 Broiler Meat Production, Consumption, and Trade to Expand Again in 2012. United States Department of Agriculture: 3 str.
[http://gain.fas.usda.gov/Recent %20GAIN %20Publications/Poultry %20and %20Products %20Semi-annual Paris EU-27 3-1-2012.pdf](http://gain.fas.usda.gov/Recent%20GAIN%20Publications/Poultry%20and%20Products%20Semi-annual%20Paris%20EU-27%203-1-2012.pdf) (20.6.2013).
- Bavec, M. 2012. Skupna kmetijska politika proti 2020 – z vidika Slovenije. odziv na prihodnje izzive povezane s hrano, naravnimi viri in ozemljem. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje: 53 str.
http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/SKP/podezelski_pament_predavanje_bavec.pdf (18.1.2013).
- Global poultry trends - European Chicken Meat Production. 2010a. The Poultry Site
<http://www.thepoultrysite.com/articles/1791/global-poultry-trends-european-chicken-meat-production> (13.1.2013)
- Global poultry trends - European Chicken Meat Consumption. 2010b. The Poultry Site
<http://www.thepoultrysite.com/articles/1793/global-poultry-trends-central-eastern-europes-chicken-consumption-set-to-rise-to-2019> (13.1.2013)
- Global poultry trends – European Chicken Meat Trade 2010c. The Poultry Site
<http://www.thepoultrysite.com/articles/1792/global-poultry-trends-european-chicken-trade-to-remain-steady-to-2019> (13.12.2013)
- Holcman, A. 2001. Študijsko gradivo iz ciklusa perutninarstvo pri predmetu živinoreja. Domžale, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko: 71 str.
- Holcman, A., Salobir, J., Zorman-Rojs, O., Kavčič, S. 2004. Reja kokoši v manjših jatah. Ljubljana, Založba Kmečki glas: 226 str.
- Letno poročilo kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije za leto 2011. 2012. KGZS
[http://www.kgzs.si/Portals/0/Dokumenti/KIJZ/LP %202011.pdf](http://www.kgzs.si/Portals/0/Dokumenti/KIJZ/LP%202011.pdf) (24.12.2012).
- OECD-FAO Agricultural Outlook 2011-2020. Chapter 7. Meat. 2011. Organisation for economic co-operation and development (oecd) and the Food and agriculture organization (fao) of the united nations: 133-146.
<http://www.oecd.org/site/oecd-faoagriculturaloutlook/48184304.pdf> (12.11.2013)
- Perutnina Ptuj 1905-2005: stoletje dobrih okusov. 2005. Perutnina Ptuj. (29.5.2005)
<http://www.perutnina.com/sporocila?id=000008302> (13.12.2013).
- Podatkovni portal SI-STAT. Raba kmetijskih zemljišč, po kohezijskih regijah, Slovenija 2012a. Statistični urad RS.
<http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp> (15.1.2013)

Podatkovni portal SI – STAT. Število živine po vrstah in kategorijah živali, Slovenija, 2010. Statistični urad RS.

http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Kmetijstvo_2010/02_zivinoreja/01_15P10_kohez-regije/01_15P10_kohez-regije.asp (17.1.2013)

Podatkovni portal SI-STAT. Indeksi cen kmetijskih pridelkov pri pridelovalcih 2012b. Statistični urad RS.

http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Ekonomske/04_cene/04108_ICKPP/04108_ICKPP.asp (13.01.2013)

Pomembnejši podatki Popisa kmetijstva: delovna sila na kmetijskih gospodarstvih, Slovenija, 2011. Statistični urad RS. (05.10.2011)

http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4241 (15.3.2013).

Poročilo o vmesnem vrednotenju Programa razvoja podeželja 2007–2013. 2010

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: 429 str.

http://www.arhiv.mkgp.gov.si/fileadmin/mkgp.gov.si/pageuploads/PRP/Porocilo_MTE1.pdf (20.12.2013)

Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2011. 2012a. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje: 161 str

http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/ZP_2011_splosno_2_8.6.12.pdf. (10.09.2013)

Poročilo o stanju kmetijstva, živilstva, gozdarstva in ribištva v letu 2011. Statistične priloge. 2012b. Ministrstvo za kmetijstvo in okolje: 45 str.

http://www.mko.gov.si/fileadmin/mko.gov.si/pageuploads/podrocja/ZP_2012_statisticne_priloge.pdf (14.12.2013)

Resolucija o strateških usmeritvah razvoja slovenskega kmetijstva in živilstva do leta 2020 (ReSURSKŽ). »Zagotovimo si hrano za jutri« .2011, Uradni list RS, št. 25/1096/2011

<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO80#> (16.09.2013)

Uredba o izvedbi ukrepov kmetijske politike za leto 2013. 2013. Uradni list RS, št. 4-161/2013

http://www.uradni-list.si/files/RS_-2010-017-00763-OB~P001-0000.PDF (15.12.2013)

Vodnik po ekoloških kmetijah. Inštitut za kontrolo in certifikacijo v kmetijstvu in gozdarstvu Maribor.

<http://www.eko-kmetije.info/predstavitev.asp> (13.1.2013)

Vzreja pitovnih piščancev v skladu z višjimi standardi dobrobiti – kako lahko s tem pridobijo piščanci, rejci, trgovci in potrošniki. 2007. Agroweb

<http://www.agroweb.bf.uni-lj.si/11-pitovnipiscanci.pdf> (19.1.2013)

ZAHVALA

Iskreno se zahvaljujem mentorju, doc. dr. Luki Juvančiču za vso strokovno pomoč ter koristne nasvete ter usmeritve in čas, ki mi je bil namenjen v času pisanja diplomske naloge.

Zahvaljujem se tudi ga. Jerneji Bogataj za pomoč pri oblikovanju izdelka in ga. Sabini Knehtl za prijazne besede in vso pomoč tekom študija.

Zahvala gre tudi prof. dr. Emilu Erjavecu in doc. dr. Silvesteru Žgurju za strokovno pomoč pri izvedbi diplomske naloge.

Najbolj bi se zahvalil svoji ženi Tini za vso spodbudo, moralno in ostalo pomoč pri študiju, ker mi brez njene podpore ne bi uspelo zaključiti študija.

Zahvalil bi se tudi svoji družini, še posebej mami Dragici in očetu Ivanu, ki sta mi omogočila študij in mi z vso ljubeznijo in potrpljenjem stala ob strani v vseh lepih in slabih trenutkih.

Zahvala gre tudi tašči Brigiti, ki me je spodbujala k zaključku zastavljenega študija in mi pomagala.

Diplomsko delo posvečam svoji družini, ženi Tini, hčerkici Nini in sinu Niku, ki me neskončno osrečujejo in dajejo mojemu življenju smisel in barve.

PRILOGE

Priloga 1: Analitična kalkulacija za prirejo brojlerjev zbirnik na letni ravni absolutne vrednosti (Poročilo ..., 2012b)

Brojlerji	Enota	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
IZVLEČEK ANALITIČNE KALKULACIJE											
Stroški blaga in storitev	EUR/gl, tekoče cene	1,777	1,879	1,681	1,695	1,952	2,398	2,224	2,197	2,534	2,630
Živina	EUR/gl, tekoče cene	0,423	0,416	0,407	0,400	0,451	0,510	0,499	0,467	0,473	0,485
Krma	EUR/gl, tekoče cene	1,193	1,294	1,087	1,091	1,285	1,645	1,511	1,491	1,788	1,853
Od tega doma pridelana	EUR/gl, tekoče cene	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Žaganje	EUR/gl, tekoče cene	0,023	0,021	0,023	0,029	0,037	0,037	0,034	0,035	0,041	0,046
Najete storitve	EUR/gl, tekoče cene	0,020	0,021	0,022	0,025	0,026	0,026	0,028	0,029	0,030	0,030
Zavarovanje	EUR/gl, tekoče cene	0,003	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004	0,004
Energija	EUR/gl, tekoče cene	0,087	0,093	0,106	0,115	0,118	0,142	0,115	0,137	0,162	0,177
Amortizacija	EUR/gl, tekoče cene	0,065	0,077	0,078	0,077	0,081	0,085	0,085	0,087	0,090	0,092
Stroški domačega dela in kapitala	EUR/gl, tekoče cene	0,128	0,132	0,146	0,151	0,150	0,166	0,167	0,171	0,179	0,181
domače delo neto	EUR/gl, tekoče cene	0,056	0,057	0,060	0,063	0,068	0,074	0,076	0,079	0,081	0,081
Stroški skupaj	EUR/gl, tekoče cene	1,970	2,088	1,905	1,922	2,182	2,648	2,476	2,455	2,803	2,903
Stranski pridelki	EUR/gl, tekoče cene	0,004	0,004	0,004	0,005	0,005	0,014	0,010	0,008	0,010	0,011
Stroški glavnega pridelka	EUR/gl, tekoče cene	1,966	2,083	1,900	1,918	2,177	2,634	2,466	2,447	2,792	2,892
Subvencije	EUR/gl, tekoče cene	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
Stroški, zmanjšani za subvencije	EUR/gl, tekoče cene	1,966	2,083	1,900	1,918	2,177	2,634	2,466	2,447	2,792	2,892
Stroški, zmanjšani za subvencije/kg	EUR/kg, tekoče cene	0,874	0,926	0,845	0,852	0,968	1,171	1,096	1,088	1,241	1,285
Prodajna cena	EUR/kg, tekoče cene	0,830	0,881	0,821	0,824	0,905	1,083	1,026	1,024	1,089	1,097
Vrednost proizvodnje skupaj	EUR/gl, tekoče cene	1,871	1,986	1,852	1,859	2,041	2,451	2,319	2,312	2,461	2,478
Od tega interna realizacija	EUR/gl, tekoče cene	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000	0,000
OBRAČUN DOHODKA											
Vrednost finalne proizvodnje skupaj	EUR/gl, tekoče cene	1,871	1,986	1,852	1,859	2,041	2,451	2,319	2,312	2,461	2,478
Stroški zmanjšani za interno realizacijo	EUR/gl, tekoče cene	1,970	2,088	1,905	1,922	2,182	2,648	2,476	2,455	2,803	2,903
Stroški kupljenega blaga in storitev	EUR/gl, tekoče cene	1,774	1,877	1,679	1,692	1,949	2,395	2,221	2,194	2,530	2,627
Amortizacija	EUR/gl, tekoče cene	0,065	0,077	0,078	0,077	0,081	0,085	0,085	0,087	0,090	0,092
Stroški domačega dela in kapitala	EUR/gl, tekoče cene	0,131	0,135	0,148	0,154	0,152	0,169	0,170	0,174	0,182	0,184
Bruto dodana vrednost	EUR/gl, tekoče cene	0,096	0,109	0,174	0,167	0,092	0,056	0,097	0,118	-0,069	-0,149
Neto dodana vrednost	EUR/gl, tekoče cene	0,031	0,032	0,096	0,090	0,012	-0,028	0,013	0,031	-0,160	-0,241
Neto dodana vrednost/uro	EUR/uro, tekoče cene	2,146	2,216	6,582	6,207	0,798	-1,954	0,863	2,137	-10,950	-16,526

[illegible]

Priloga 2/2: Analitična kalkulacija za prirejo brojlerjev zbirnik na letni ravni deflacinirani oziroma realni podatki (Poročilo ..., 2012b)

Brojlerji	Enota	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
OBRACUN DOHODKA											
Vrednost finalne proizvodnje skupaj	EUR/gl, cene 2012	2,379	2,447	2,231	2,178	2,265	2,663	2,475	2,422	2,527	2,478
Stroški zmanjšani za interno realizacijo	EUR/gl, cene 2012	2,505	2,572	2,294	2,252	2,421	2,877	2,643	2,572	2,878	2,903
Stroški kupljenega blaga in storitev	EUR/gl, cene 2012	2,256	2,312	2,022	1,982	2,162	2,602	2,371	2,298	2,599	2,627
Amortizacija	EUR/gl, cene 2012	0,083	0,095	0,094	0,090	0,089	0,092	0,090	0,091	0,093	0,092
Stroški domačega dela in kapitala	EUR/gl, cene 2012	0,166	0,166	0,179	0,180	0,169	0,183	0,181	0,182	0,187	0,184
Bruto dodana vrednost	EUR/gl, cene 2012	0,123	0,134	0,209	0,196	0,102	0,061	0,104	0,124	-0,071	-0,149
Neto dodana vrednost	EUR/gl, cene 2012	0,040	0,040	0,116	0,106	0,013	-0,031	0,013	0,033	-0,164	-0,241
Neto dodana vrednost/uro	EUR/uro, cene 2012	2,729	2,730	7,928	7,272	0,885	-2,123	0,921	2,238	-11,246	-16,526